

Pauliina Stenudd

TEORIATAITURI

Internet-sivut musiikin perusteiden opetuksen tueksi

TEORIATAITURI

Internet-sivut musiikin perusteiden opetuksen tueksi

Pauliina Stenudd
Opinnäytetyö
Syksy 2012
Musiikin koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Musiikin koulutusohjelma, musiikkipedagogin suuntautumisvaihtoehto.

Tekijä: Pauliina Stenudd
Opinnäytetyön nimi: Teoriataituri. Internet-sivut musiikin perusteiden opetuksen tueksi.
Työn ohjaaja: Jaana Sariola
Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2012
Sivumäärä: 43 + 2 liitesivua

Tämä opinnäytetyö koostuu Teoriataituri-nimisestä Internet-sivustosta sekä aiheeseen liittyvästä tietoperustaosuudesta. Teoriataituri-sivut on suunniteltu musiikin perusteiden opetuksen tueksi musiikkioppilaitoksissa. Ne on toteutettu parityönä ja suunniteltu ensisijaisesti opetusryhmillemme itsenäiseen opiskeluun kotoa käsin sekä myös tunnilla käytettäväksi. Sivut sisältävät oppimateriaalia, tehtäviä, päiväkirjan ja yhteydenottomahdollisuuden.

Työn tietoperustassa käsitellään aihealueita, jotka ovat vaikuttaneet sivujen toteutukseen ja sisällön tuottamiseen. Näitä ovat oppimisen teoriat ja erityisesti musiikin oppimiseen vaikuttavat tekijät, musiikin perusteiden opettamista ohjaavat lait ja säädökset, musiikin opetus tietoyhteiskunnassa ja musiikkikasvatusteknologian käytännön kysymykset sekä tekijänoikeudet.

Raportin loppuosassa esitellään lyhyesti Teoriataituri-sivujen sisältöä ja käyttömahdollisuuksia. Sivuille on mahdollista kerätä tietoa ja tehtäviä, ja ne ovat myös helposti muokattavissa eri tilanteisiin sopiviksi. Tehtävissä on pyritty hyödyntämään Internetin tarjoamia mahdollisuuksia oppimisen tehostamiseksi ja rikastuttamiseksi muun muassa YouTubea käyttäen sekä liittämällä sivuille mukaan linkkejä muille teorianopetussivuille. Sivut on toteutettu Kotisivukone-ohjelman avulla, mikä on asettanut joitain rajoituksia sivujen toteutukselle. Pohdinnassa tarkastellaankin sivujen opetuksen tuoman lisäarvon lisäksi myös mahdollisia kehittämiskohteita, kuten vuorovaikutteisuuden lisäämistä. Lisäksi pohditaan teknologian hyödyntämistä musiikin perusteiden opetuksessa sekä tämän työkokonaisuuden merkitystä tekijän ammattitaidolle.

Asiasanat: Musiikin perusteiden opetus, musiikkikasvatusteknologia, oppimiskäsitteet, opetussuunnitelma, musiikin teoria ja säveltäminen

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Music, Option of Music Pedagogue

Author: Pauliina Stenudd

Title of thesis: Teoriataituri. An Internet site to support teaching music theory.

Supervisor: Jaana Sariola

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2012

Number of pages: 43 + 2 appendices

This thesis consists of an Internet site called Teoriataituri and a related theory section. The goal of the site is to support teaching of music theory in music institutes and conservatories. The site is primarily aimed for one's own use in contact lessons and for independent studying of the teaching groups. The site includes teaching material, exercises, a teaching diary and a possibility to contact the teacher.

The theory section discusses the subjects affected the implementation of the Internet site and the content of it. The subjects are learning theories, especially those related to music, the laws and regulations controlling the teaching of music theory, teaching of music in the information society, practical issues in the music education technology and copyright issues.

In the last chapters of this report the content and usage possibilities of the Internet site are introduced. It is possible to gather information and exercises in the site, and it is easy to modify the site for different situations. The exercises utilize various possibilities to enhance learning provided by the Internet: for example, they utilize YouTube and provide links to other music theory sites. The site is built using a program called Kotisivukone which imposed some restrictions on the implementation. In the discussion chapter possible development areas are studied in addition to the added value of the site. In addition, utilization of technology in teaching of music theory and the impact this work has on my own professional skills are discussed.

Keywords: Teaching theory of music, music education technology, learning theories, curriculum, music theory and sol-fa

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 MUSIIKIN OPETUKSEEN VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ	8
2.1 Erilaiset oppimisen teoriat musiikin opetuksessa	8
2.2 Neljä musiikin oppimiseen vaikuttavaa tekijää	11
3 MUSIIKIN PERUSTEIDEN OPETUSTA OHJAAVAT LAIT JA SÄÄDÖKSET	15
3.1 Musiikin opetus Suomessa	15
3.2 Taiteen perusopetus musiikissa	16
3.3 Musiikin perusteet taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmissa	17
3.3.1 Yleinen oppimäärä	17
3.3.2 Laaja oppimäärä	17
3.4 Musiikin perusteiden opetus musiikkioppilaitoksissa	18
3.5 Musiikin teorian ja säveltapailun opetusta ennen ja nyt	19
4 MUSIIKIN OPETUS TIETOYHTEISKUNNASSA	22
4.1 Musiikkikasvatusteknologia	22
4.2 Mitä annettavaa teknologialla on musiikin opetukselle	24
4.3 Verkko-opetus	26
4.4 Musiikkioppilaitokset tietoyhteiskuntamurroksessa	27
4.5 Musiikkikasvatusteknologia käytännössä	28
4.6 Tekijänoikeudet	30
5 TEORIATAITURI-SIVUSTON ESITTELYÄ	32
5.1 Sivujen tarkoitus	32
5.2 Sivujen sisältö	32
5.3 Tietopaketin ja tehtävien esittelyä	34
6 POHDINTA	38
LÄHTEET	41
LIITTEET	44

1 JOHDANTO

Miksi musiikin perusteiden opiskelu ei motivoi? Miten voi olla mahdollista, että musikaaliset, soittamisesta, kuuntelemisesta ja laulamisesta nauttivat lapset eivät halua oppia uusia musiikillisia taitoja? Ehkäpä siksi, että musiikin teoria jää usealle sitä opiskelevalle käytännöstä irralliseksi oppiaineeksi, jota he eivät koe tarpeelliseksi. Uskon kuitenkin, että musiikin perusteiden tunnilla opitut tiedot ja taidot rikastuttavat kaikkien opiskelijoiden musiikkiharrastusta. Ongelman ydin saattaakin olla se, miten tuoda musiikin teoria oppiaineena niin lähelle käytäntöä, että oppilaat kykenevät löytämään siitä kiinnekohtia omaan musiikkiharrastukseensa.

Oppimista ja opettamista on tutkittu paljon. Tuloksena on saatu monenlaisia oppimisen malleja ja teorioita. Samoin oppimisen apuvälineitä, kuten teknologiaa, on kehitetty ja kehitetään edelleen. Miten saisimme nämä tieteen kehittyneimmät saavutukset valjastettua käyttöömme? Miten ne voisivat auttaa luomaan laadukasta opetusta niin, että musiikin perusteiden opinnot tukisivat jokaisen oppilaan kasvua ja kehitystä?

Tässä opinnäytetyössä on lähdetty etsimään keinoja musiikin perusteiden opetuksen rikastuttamiseksi ja oppilaiden motivoimiseksi teknologiaa hyödyntämällä. Työ koostuu Teoriataituri-nimisestä Internetiin suunnitellusta opetussivustosta ja tähän aiheeseen liittyvästä kirjallisesta osiosta, jossa käsitellään oppimisen perusperiaatteita, teknologiaa musiikin perusteiden opettamisen tukena, musiikin perusteiden opetussuunnitelmia sekä niitä haasteita ja ongelmakohtia, jotka tulevat esiin hyödynnettäessä teknologiaa musiikin opetuksessa.

Aiheen valinta lähti tarpeesta luoda työkaluja ja valmista oppimateriaalia tulevaa työelämää varten. Yhdessä opiskelukaverin kanssa lähdimme ideoimaan Internetiin sivustoa, jota oppilaat voisivat käyttää kotona omalla tietokoneellaan. Ideoita oli paljon. Halusimme sivuston, jolla oppilaat voisivat tehdä itsenäisiä harjoituksia oman taitotasonsa mukaan ja lähettää tehtäviensä tulokset napin painalluksella opettajalle. Lisäksi halusimme lisätä mukaan vuorovaikutusta mahdollistavia elementtejä, kilpailun omaisia pelejä ja soivia esimerkkejä elävästä musiikista. Hyvin pian tulivat vastaan käytännön toteutuksen ongelmat, joista suurin oli tietotekniikan alan avun puute. Työstämme oli kehkeytymässä projekti, joka olisi vaatinut suuren panoksen alan ammattilaiselta, emmekä onnistuneet löytämään sivustollemme toteuttajaa. Niinpä olemme toteuttaneet sivuston Kotisivukone-

nimisellä ohjelmalla, sen suomien mahdollisuuksien puitteissa. Sivujen on tarkoitus olla muunneltavat, opetuksessa ilmenevien tarpeiden mukaan. Voimme kerätä materiaalia sivustolle opettajan uramme edetessä, ja näin rakentaa sitä vielä eteenpäin ajan saatossa.

Oppinnäytetyön tietoperusta sisältää aihealueita, jotka ovat taustalla vaikuttamassa sivujen sisältöön ja toteutukseen: oppimisen peruseriaatteita, musiikin ja musiikin perusteiden opettamista sekä taustalla olevia opetussuunnitelmia, teknologiaa musiikin opettamisen tukena sekä niitä haasteita ja ongelmakohtia, jotka tulevat esiin hyödynnettäessä teknologiaa musiikin opetuksessa. Opetussivut on suunniteltu erityisesti musiikkiopiston perustason mukaiseen musiikin perusteiden opettamiseen lapsille ja nuorille. Tämä näkyy rajauksena kirjallisessa osiossa käsitellyissä aihealueissa. Keskiössä ovat musiikkiopistot, taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän mukainen musiikin perusteiden opetus erityisesti perustasolla, Suomen musiikkioppilaitosten liitto ja tasosuoritukset, lasten ja nuorten opetus, käytännön läheinen lähestymistapa musiikkiteknologiaan, tekijänoikeudet sekä verkko-opetus. Vähemmälle huomiolle jäävät aikuisopetus, opistotason opetus, musiikin teorian opetus muissa oppilaitoksissa kuin musiikkiopistoissa, musiikkiteknologian eri sovellukset ja tekniset elementit, sekä monet tavat hyödyntää teknologiaa musiikin perusteiden opetuksessa verkko-opetuksen lisäksi.

Internet, sosiaaliset mediat ja sähköiset viestimet alkavat olla arkipäivää lähes jokaiselle suomalaiselle. Teknologia murtautuu elämämme eri osa-alueille tuoden helpotusta jokapäiväisiin toimiimme. Eikö siis olisi perusteltua ja ajankohtaista alkaa käyttää teknologiaa hyödyksi entistä enemmän myös musiikin perusteiden opetuksessa? Oppilailta löytyy enenevässä määrin taitoa ja tarvittavia laitteita entuudestaan, joten mahdollisuudet teknologia-avusteiselle musiikinopetukselle ovat olemassa. Tässä työssäni olen halunnut paneutua hyvän opetuksen tekijöihin ja sen toteuttamistapoihin teknologiaa hyödyntäen.

2 MUSIIKIN OPETUKSEEN VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ

Mitä on oppiminen? Miten musiikkia voidaan oppia tai opettaa? Tässä luvussa etsitään vastauksia näihin kysymyksiin erilaisia oppimiskäsityksiä ja niistä johdettuja käytänteitä tutkimalla. Luvun lopussa käsitellään lisäksi musiikin opetusta muiden oppimiseen vaikuttavien tekijöiden näkökulmasta.

2.1 Erilaiset oppimisen teoriat musiikin opetuksessa

Olen valinnut käsiteltäväksi neljä eri näkökulmaa oppimiseen: behavioristisen, kognitiivisen, konstruktivistisen ja situatiivisen oppimisnäkökulman. Valitsin nämä teoriat Kari Ahosen kirjassaan *Johdatus musiikin oppimiseen* (Ahonen 2004, 16) käyttämän jaottelun mukaan, sillä hän käsittelee niitä erityisesti musiikin oppimisen näkökulmasta. Lisäksi esittelen konstruktivistisen oppimiskäsityksen omana teorianaan sen ollessa nykyisin vallalla oleva ja esimerkiksi musiikkikasvatusteknologian parissa kehityksen suuntaa ohjaava oppimiskäsitys (Ojala & Väkevä 2006, 55, 61). Vaikka oppimista on tutkittu viimeisten sadan vuoden aikana paljon, ei ole löydetty yhtä jokaiseen tilanteeseen sopivaa teoriaa (Ahonen 2004, 27). Ehkäpä hyvän opettajan yksi tunnuspiirre onkin se, että hän hallitsee monia tapoja toteuttaa opetusta ja kykenee valitsemaan niistä tilanteeseen sopivimmat (Uusikylä & Atjonen 2005, 238).

Behavioristisen perinteen mukaan oppiminen on mitattavissa ja nähtävissä muutoksena oppijan käyttäytymisessä (Kauppila 2000, 20). Opetus on pyrkimystä muuttaa oppilaan toimintaa haluttuun suuntaan vahvistaen oikeaa toimintaa. Oppilaan rooli on passiivinen. (Ahonen 2004, 17.) Opettajan uskotaan voivan antaa oppilaille tietoa, jonka nämä sellaisenaan ottavat vastaan. Opetus etenee asia kerrallaan, harjoitellen ja palautetta antaen, edeten näin laajempiin kokonaisuuksiin. (Uusikylä & Atjonen 2005, 114.)

Kognitiivisessa oppimiskäsityksessä painottuu tiedon prosessointi, käsitteiden ymmärtäminen sekä uuden tiedon liittäminen aiempiin tietorakenteisiin (Uusikylä & Atjonen 2005, 114). Kognitiivista oppimistapaa voidaan soveltaa sekä teoreettisten että käytännön asioiden oppimiseen. Oppija käsitetään tietoisena ja tavoitteellisena toimijana, mikä on suuri ero behavioristiseen oppimiskäsitykseen verrattuna. Opetuksen tavoite on oppilaan oman ajattelukyvyn kehittyminen. (Kauppila 2000, 21.)

Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan oppilas rakentaa omia tietojaan vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Ympäristöön kuuluu ympäröivä yhteisö, muu fyysinen ympäristö sekä oppija itse. Oppilaan havaintoihin ympäristöstä vaikuttavat hänen aiemmat kokemuksensa. Uusi havainto taas muuttaa oppilaan aiempia käsityksiä, ja näin muodostuu sykli, jossa oppija rakentaa omaa tietämystään jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Oppilas nähdään aktiivisena toimijana, joka rakentaa tietoa omista lähtökohdistaan. (Ojala & Väkevä 2006, 56.) Oppimiskäsityksen mukaan oppilasta tulisi ohjata käyttämään hänelle sopivia työtapoja ja hänellä tulisi olla myös aito vaikuttamisen mahdollisuus opetuksen sisältöön ja tavoitteisiin (Jurvanen 2005, 41).

Kirjassaan Ahonen käsittelee eri oppimisteorioiden ilmenemistä musiikin opetuksessa. Musiikin opetuksen ryhmäopetustilanteissa behaviorismin periaatteista erityisesti vahvistaminen on paljon käytetty. Yleinen tehtävämuoto on opettajajohtoinen yhteinen harjoitus, jossa opettaja palkitsee oikeasta suorituksesta vahvistaen näin toivottua käyttäytymistä. Tällaisella opettamisella voidaan saada jossain tilanteessa nopeasti tuloksia, mutta tämä ei parhaalla tavalla edistä oppilaan omaa ajattelukykyä ja ymmärrystä. Näin oppimisen vaikutukset eivät välttämättä ole kauaskantoiset. (Ahonen 2004, 19.)

Kognitiivisen näkemyksen mukaan musiikki ei välity suoraan ja muuttumattomana ihmisen tajuntaan, vaan se kulkee tiedonkäsittelyn kautta. Tämä käsittely on Ahosen mukaan musiikin hahmotamista, tulkitsemista, kuvittelua, muistamista, päättelyä ja ongelman ratkaisua, jonka tuloksena aistihavainto muuttuu musiikiksi, johon liittyy tunteita ja merkityksiä. Musiikin opetuksessa kognitiivinen teoria pyrkii ymmärtämään oppilaan musiikillisia tietorakenteita ja muuttamaan niitä niin, että ne palvelisivat tarkoitustaan mahdollisimman hyvin. Musiikin oppiminen ei ole pelkkää taitavaa ulkoista suorittamista, vaan myös kykyä nauttia musiikin kuuntelusta tai esittää siitä kriittisiä mielipiteitä. Kognitiivinen teoria on poikanut monia tutkimuksia, jotka ovat tutkineet lapsen musiikillisen ymmärryksen kehittymistä. Vaikka teoria onkin ollut pitkään pinnalla, ei se kuitenkaan ole radikaalisti muuttanut perinteisen luokkaopetuksen käytäntöä. Eniten teoria on näkynyt erilaisissa luovaa toimintaa edistävässä työpajoissa, joissa oppilaille on tarjoutunut tilaisuus persoonalliseen ja yksilölliseen toimintaan. (Ahonen 2004, 23.)

Ahonen yhdistää kirjassaan kognitiivisen ja konstruktivisen näkemyksen, ja ottaa näiden rinnalle situatiivisen oppimisen. Situatiivinen oppimisteoria korostaa konstruktivismiakin voimakkaammin yksilön kuulumista ympäröivään kulttuuriin, yhteisöön ja toimintaympäristöön. Oppiminen nähdään osana sosiaalista vuorovaikutusta ympäristön kanssa, enkulturoitumisena eli sisäänkasvamisena

vallitsevaan kulttuuriin ja aikaan. Tärkeää on, että oppiminen tapahtuu niissä käytännön tilanteissa, joita varten oppiminen on suunnattu. (Ahonen 2004, 24.)

Musiikissa situatiivista oppimista kuvaa hyvin lapsen kasvu vallitsevaan musiikkikulttuuriin. Esimerkiksi meillä länsimaissa musiikkikulttuuri on duuri-molli-tonaalinen, ja opimme kuuntelemaan musiikkia tonaalisuuden pohjalta. (Ahonen 2004, 25.) Ahonen kirjoittaaakin, että musiikin oppimisesta suurin osa tapahtuu järjestettyjen opetustilanteiden ulkopuolella, altistumalla ympärillä olevalle musiikillisille virikkeille (Ahonen 2004, 14). Musiikin ryhmäopetuksessa situatiivinen näkemys korostaa opetustilanteessa tapahtuvaa vuorovaikutusta. Niin kutsutun jaetun asiantuntijuuden avulla pyritään ylittämään yksittäisen henkilön suorituskyky. Esimerkkinä Ahonen kertoo improvisointitilanteen, jossa jokainen oppilas saa vuorollaan esittää soolo-osuuden, soolo- ja tuttuosuuksien vaihdellessa. Yhteistoiminnan tuloksena syntyy rondomuotoinen teos. Tässä tilanteessa oppilas oppii toisilta ryhmän jäseniltä uusia ideoita ja voi samalla varioida ja kehittää niitä luovasti eteenpäin. (Ahonen 2004, 26.)

Kasvatustieteissä on siirrytty 1900-luvun jälkimmäisellä puoliskolla behaviorismista kohti konstruktivismia, konstruktivismiin ollessa tällä hetkellä vallitseva käsitys kasvatustieteissä (Ojala & Väkevä 2006, 55). Konstruktivistinen käsitys oppimisesta on muuttanut myös opettajan roolia ja perinteistä käsitystä oppimistilanteesta. Opettajan tehtävä ei olekaan enää vain jakaa tietoa oppilaille, vaan luoda suotuisa oppimisympäristö, jossa toimimalla ja havainnoimalla oppilas voi kehittää tietämystään ja taitojaan. Olennaista on ympäristön sopivuus oppimiseen. Oppimisympäristössä voi olla vuorovaikutusta oppilaan ja opettajan välillä tai oppilaiden kesken. (Ojala & Väkevä 2006, 58.)

Uudet oppimisen mallit saavat osakseen myös kritiikkiä. Uusikylä ja Atjonen kirjoittavat monien tutkijoiden korostavan oikean opetustavan valitsemista tilanteen mukaan sen sijaan, että uskottaisiin yhteen ihmeitä tekevään opetustapaan (Uusikylä & Atjonen 2005, 115). Myös Ahonen korostaa kirjassaan monipuolisuutta ja kehottaa yhdessä opetusteoriassa pitäytymisen sijaan pohtimaan, mitä uutta annettavaa eri oppimisteorioilla voisi olla opettajan työhön. Tilanteesta riippuen eri oppimisen teoriat tarjoavat toimivia malleja opetuksen toteuttamiseen, joten tästä syystä ne olisi hyvä jokaisen opettajan tiedostaa. (Ahonen 2004, 28.) Musiikin opetuksen kaikilla tasoilla tarvitaan myös matkimiseen ja toistoon perustuvia työtapoja. Mallioppimisen avulla voimme helpommin välittää monimutkaisia ja sanallisesti vaikeasti selitettäviä taitoja ja toisto on keino saavuttaa taso, jossa tietyt taidot ovat tulleet automaattisiksi, ja huomio pääsee kiinnittymään suorituksen muihin tekijöihin. (Ahonen 2004, 168.)

2.2 Neljä musiikin oppimiseen vaikuttavaa tekijää

Kirjansa luvussa *Musiikin oppimiseen vaikuttavat tekijät* Ahonen käsittelee neljää musiikin oppimiseen vaikuttavaa asiakokonaisuutta: *Sosiaaliset tekijät, harjoittelu, motivaatio ja opetusmenetelmät*.

Sosiaaliset tekijät. Lasten taitotaso musiikillisissa kyvyissä vaihtelee paljon. Ero on suurempi kuin vaikkapa äidinkielessä. Lapsuuden merkittävimmät musiikillisten kykyjen kehitykseen vaikuttavat tekijät ovat vanhemmat ja koti. Jos musiikki kuuluu luontevana osana kotiympäristöön, herää lapsen kiinnostus musiikkia kohtaan itsestään. Ahonen kertoo monien tutkimusten osoittavan, että vanhempien kannustava asenne musiikkiharrastusta kohtaan vaikuttaa lapsen musiikillisten taitojen kehittymiseen enemmän kuin vaikkapa vanhempien oma soittoharrastus. Hän kertoo myös tutkimuksesta, jossa todettiin menestyvien lasten vanhempien olevan mukana lastensa musiikkiharrastuksessa, pitävän yhteyttä opettajaan ja olevan kiinnostuneita opintojen sujumisesta. (Ahonen 2004, 144.)

Vanhempien ja kodin lisäksi myös muun ympäristön asenteet vaikuttavat lapsen ja nuoren musiikillisen kehityksen suuntaan. Erityisesti nuoret kokevat tärkeäksi sopeutua yleisiin normeihin ja tästä syystä arvioivat esimerkiksi klassista musiikkia kielteisemmin muiden kuullen kuin yksin ollessaan. Muita musiikkimieltymyksiin vaikuttavia tekijöitä ovat erilaiset median välineet. (Ahonen 2004, 147.)

Harjoittelu. Edistyminen vaatii aina harjoittelua. Opimme peruskoulussa musiikin alkeita ja yleisivistävää tietoa, mutta ammattimuusikkouteen tähtäävä harjoittelu vaatii kuitenkin perusteellisempaa, joko musiikkikoulussa tai yksityistunneilla saatavaa opetusta. Musiikin opiskelussa harjoittelun on tarkoitus kehittää motorisia valmiuksia, jolloin taitojen oppimisen edellytyksenä on riittävän varhaisessa iässä aloitettu harjoittelu. Motoristen taitojen rinnalla tulisi kehitystä tapahtua myös lapsen kognitiivisissa taidoissa, esimerkiksi nuotinlukutaidossa ja musiikin kuuntelemisen taidossa. Näiden lisäksi harjoittelu kehittää myös tulkinnallisia taitoja. Tutkimukset osoittavat, että harjoittelun määrällä ja taitotasolla on selvä yhteys. Mitä korkeammalle taitotasolle halutaan päästä, sitä enemmän vaaditaan harjoittelua. Joidenkin tutkimusten mukaan 21-vuotias eksperttitason muusikko on harjoitellut taitojaan jo 10 000 tuntia. Olennaista on myös tietenkin harjoittelun laatu. Eksperttitason muusikoille on yhteistä niin kutsuttu tarkoituksellinen harjoittelu, jossa suoritusta tarkkaillaan kriitti-

sesti ja siinä olevat virheet pyritään korjaamaan erilaisin oikeaa suoritustapaa vahvistavin harjoituksin. Oppilaan kehittymisen kannalta tärkeää on myös metakognitiivisten taitojen kehittyminen. Nämä taidot ovat oppilaan kykyä arvioida suoritustaan kriittisesti ja ohjata itse omaa oppimistaan. (Ahonen 2004, 152–153.)

Motivaatio. Keskeinen oppimiseen vaikuttava tekijä on motivaatio. Kari Ahonen kuvailee motivoitunutta opiskelijaa tehokkaaksi oppijaksi, joka ottaa rohkeasti vastaan haasteet. Motivoituneen opiskelijan huomio on suuntautunut opittavaan asiaan, toiminta on tavoitteellista ja pitkäjänteistä sekä työskentely laadukasta. Ahonen mainitsee myös eksperttitutkimukset, joissa on huomattu motivaation merkitys tuloksia ennustavana tekijänä. Tärkeintä ei niinkään näyttäisi olevan yksittäisten tietojen ja taitojen siirtäminen, vaan kiinnostuksen ja myönteisten asenteiden herättäminen musiikkia kohtaan. Tämän voidaan katsoa olevan musiikin opettamisen tärkeimpiä tavoitteita. (Ahonen 2004, 154.)

Motivaatio on jaettu perinteisesti sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon. Sisäisesti motivoituneelle opiskelijalle jo pelkkä oppiminen ja sen tulokset tuottavat tyydytystä (Vuorinen 1993, 24). Parhaimmillaan yksilö voi saavuttaa tilan, jossa hän keskittyy tehtäväänsä niin täydellisesti, että unohtaa itsensä ja ympäristönsä. Puhutaan flow-ilmiöstä (Ahonen 2004, 159). Ulkoinen motivaatio taas syntyy ulkopuolisesta paineesta, kuten esimerkiksi vanhempien tai yhteiskunnan painostuksesta, tai luvatus palkkiosta (Vuorinen 1993, 24).

Viime aikojen tutkimusten myötä motivaatiota ei enää nähdä homogeenisena ilmiönä, vaan se käsitetään laajemmaksi kokonaisuudeksi, joka muodostuu useista eri tekijöistä. Tämä näkökulma pohjautuu sosiokognitiiviseen teoriaan, jossa oppija nähdään aktiivisena ja tavoitteellisena, omista lähtökohdistaan toimivana yksilönä ympäristön kuitenkin vaikuttaessa omalta osaltaan toimintaan. Oppilas voi siis esimerkiksi opiskella ihan vain oppimisen kiinnostavuuden ja sen tuoman mielihyvän tähden, mutta tiedossa oleva tentti voi tuoda oman lisänsä opiskelun mielekkyyteen. (Ahonen 2004, 155.)

Ahonen käsittelee kirjassaan tarkemmin motivaatioon vaikuttavia tekijöitä. Hän ottaa esiin Banduran sosiokognitiivisen teorian ja siinä keskeisenä käsitteenä olevan minäpystyvyys-käsitteen. Minäpystyvyys tarkoittaa yksilön käsitystä omista kyvyistään suoriutua tietystä tehtävästä. Minäpystyvyyksäsitukseen vaikuttavat aiemmat kokemukset sekä sen hetkinen tilanne ja ympäristö. Minäpystyvyyksäsitukset vaikuttavat yksilön motivaatioon tarttua käsillä olevaan tehtävään. Oppilaan

usko omiin mahdollisuuksiinsa selvitä tehtävästä vaikuttaa paitsi motivaatioon tarttua tehtävään, myös siihen, kuinka herkästi hän on valmis luovuttamaan kohdatessaan vastoinkäymisiä. Käsitys omista kyvyistään suoriutua tehtävästä vaikuttaa oppilaaseen myös tunnepuolella. Jos henkilön minäpystyvyyuskäsitys on heikko, ruokkii se uskoa, että tehtävä on vaikeampi kuin se todellisuudessa onkaan. (Ahonen 2004, 157.)

Minkälainen käsitys lapsilla on omista musiikillisista kyvyistään? Yhdysvaltalaisen tutkimuksen mukaan positiivisimmat näkemykset omista kyvyistään on nuorimmilla oppilailla. Usko omiin taitoihin heikkenee iän karttumisen myötä. Sama ilmiö tapahtui myös muissa kouluaineissa, mutta suurinta muutos oli musiikinopiskelun saralla. Tyttöjen käsitys omista taidoistaan musiikissa oli positiivisempi kuin poikien. (Ahonen 2004, 160–161.)

Toinen motivaatioon vaikuttava tekijä on oppijan opittavaa asiaa kohtaan tuntema arvostus. Toisin sanoen se, kuinka tärkeäksi hän kokee asian itselleen ja kuinka mielekkäältä tehtävään tarttuminen tuntuu. Arvostukseen vaikuttavat muun muassa tehtävän saavutusarvo (minkälainen vaikutus tehtävällä on oppilaan minäkuvaan ja henkiseen kasvuun), hyötyarvo (onko taidosta jotain konkreettista hyötyä), mielenkiintoarvo (kuinka kiinnostava tehtävä itsessään on) ja hinta (tehtävään uhrattava aika ja sen vaatima vaivannäkö). (Ahonen 2004, 159.)

Opetusmenetelmät. Neljäntenä oppimiseen vaikuttavana tekijänä Ahonen käsittelee opetusmenetelmät. Perinteisessä luokkaopetuksessa suositaan yleensä opettajajohtoista toistuviin harjoituksiin perustuvaa oppimistapaa. Useat musiikkipedagogit kannustavat kuitenkin ottamaan opetuksen mukaan myös oppilaalta luovaa toimintaa vaativia tehtäviä, kuten improvisointi- ja sävellystehtäviä. Tällaiset työtavat tukevat luultavasti oppilaan musiikillisen tiedon rakentamista perinteisiä harjoituksia paremmin. Oppilaan yksilöllisyyden huomioiminen on helpompaa ja oppilas joutuu oppimistilanteissa kohtaamaan epävarmuutta, jota ei tavallisessa oppimistilanteessa kohtaa. Kaiken kaikkiaan oppilas ottaa askelia kohden itsenäistä muusikkoutta, jossa olennaista on kyky hyödyntää taitoja käytäntöön ja oppia lisää uutta. Tällainen opetusmenetelmä myös tukee kognitiivis-konstruktivistista näkemystä, joka on saanut valtasijan tieteellisissä keskusteluissa viime aikoina. (Ahonen 2004, 167–168.)

Ahonen puhuu paljon improvisoinnin käytöstä musiikin opetuksessa. Improvisoinnin käyttö on yleistä monissa luovaan toimintaan perustuvissa opetusmenetelmissä (mm. Émile Jaques-Dalcrozen, Carl Orffin ja Zoltán Kodály'n opetusmenetelmissä). Oppilaat täytyy johdattaa improvisoinnin

maailmaan, tietyt perusvalmiudet pitää olla olemassa. Orffin teorian mukainen kysymys voisi olla mm. "Miltä melodia vaikuttaisi, jos sen suuntaa muutettaisi?" Ahonen lainaa. (Ahonen 2004, 170). Improvisointi ei yleensä ole täysin vapaata, vaan se perustuu johonkin ennalta valittuun materiaaliin, teemaan, sävelmään tai tyylin ominaispiirteeseen. Tämän voidaan ajatella olevan luovuutta rajoittavaa, mutta se helpottaa improvisojaa vapauttamalla tämän liiasta päätöksenteosta ja lisäämällä vapautta ja sujuvuutta tehtävän muilla aloilla. Improvisointi on olemassa olevan tiedon ja taidon käyttämistä luovasti ja sen edelleen kehittämistä. (Ahonen 2004, 172–173.)

3 MUSIIKIN PERUSTEIDEN OPETUSTA OHJAAVAT LAIT JA SÄÄDÖKSET

3.1 Musiikin opetus Suomessa

Musiikin opetusta annetaan Suomessa peruskouluissa. Niinpä jokainen suomalainen saa musiikkikasvatusta. Peruskoulussa saatavan opetuksen lisäksi Suomessa on myös monia muita mahdollisuuksia harrastaa musiikkia ja saada siitä opetusta. Musiikkia voi harrastaa esimerkiksi musiikkikouluissa, musiikkiopistoissa ja useimmissa konservatorioissa. Musiikkiopistoista ja konservatorioista käytetään yhteisnimitystä musiikkioppilaitos (Jurvanen 2005, 8). Musiikkikouluihin on yleensä vapaa pääsy, musiikkiopistoihin ja konservatorioihin pyrkiville sen sijaan järjestetään pääsykokeet. Lähes jokaisessa musiikkioppilaitoksessa annetaan myös varhaisiän musiikkikasvatusta musiikki-leikkikoulun muodossa, ja niihin pyritään ottamaan kaikki halukkaat. Lisäksi joissakin musiikkioppilaitoksissa järjestetään varsinaisiin musiikkiopintoihin valmentavaa opetusta, jatkona musiikki-leikkikoululle. (SML 2007, hakupäivä 29.10.2012.)

Musiikkia voi opiskella myös kansalais- ja työväenopistoissa. Näitä toimii Suomessa noin 240 ja ne ovat pääosin kuntien ylläpitämiä. Opinnot on suunnattu kaikenikäisille. Pääsykokeiden järjestäminen on opistokohtaista. Opistot kuuluvat vapaan sivistystyön piiriin, ja lain mukaan niiden tehtävänä on toimia elinikäistä oppimista edistävästi. Lisäksi Suomessa toimii monia yksityisiä musiikin opetusta antavia tahoja, yksittäisiä henkilöitä tai yhteisöjä. Musiikin harrastamiseen tarjoutuu mahdollisuus myös monissa seurakunnissa. (SML 2007, hakupäivä 29.10.2012.)

Osa edellä mainituista peruskoulun ulkopuolella olevista musiikinopetusta antavista tahoista on taiteen perusopetuksen piirissä, ja niitä säätelee laki taiteen perusopetuksesta. Taiteen perusopetuksen laissa määritellään muun muassa opetuksen tarkoitus, koulutuksen järjestäjät ja opetussuunnitelma. Taiteen perusopetus on tavoitteellista opiskelua, jonka järjestäjänä toimii yleensä kunta, joskus myös valtion oppilaitokset sekä rekisteröidyt yhdistykset ja säätiöt. Se on pääasiassa lapsille ja nuorille suunnattua harrastustoimintaa, joka antaa myös mahdollisuudet hakeutua ammattiopintoihin. Koulutuksen järjestämiseen tarvitaan asianomaisen ministeriön lupa. Opetussuunnitelman perusteista päättää opetushallitus, ja näiden perusteiden pohjalta koulutuksen järjestäjän tulee laatia oma opetussuunnitelmansa. (Laki taiteen perusopetuksesta 633/1998, 1 §, 2 §, 3 §, 5 §.)

3.2 Taiteen perusopetus musiikissa

Musiikissa taiteen perusopetusta annetaan seuraavien opetushallituksen laatimien opetussuunnitelmien perusteiden mukaan: *Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002* ja *Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän perusteet 2005*. (Opetushallitus 2011, hakupäivä 29.10.2012.)

Laajan oppimäärän mukaista opetusta antavat pääasiassa musiikkiopistot ja useimmat konservatoriot (SML 2007, hakupäivä 29.10.2012). Laajan oppimäärän opetuksessa painottuu erityisesti tavoitteellisuus ja pitkäjänteisyys. Opetus etenee ennalta asetettujen tavoitteiden mukaan, ja se antaa valmiudet ammattiopintoihin. (Opetushallitus 2011, hakupäivä 29.10.2012.) Musiikin laajan oppimäärän opinnot koostuvat varhaisiän musiikkikasvatuksesta sekä musiikin perustason ja musiikkiopistotason opinnoista. Perus- ja musiikkiopistotason opinnot on suunnattu pääasiassa kouluikäisille lapsille ja nuorille, ja opintojen laajuus on yhteensä 1300 tuntia. Laskennan perustana on käytetty 45 minuutin mittaista oppituntia. (Opetushallitus 2002, 8.)

Yleisen oppimäärän mukaista opetusta antavat esimerkiksi musiikkikoulut ja jotkut kansalais- ja työväenopistot. Yleisessä oppimäärässä opiskelija suunnittelee opintokokonaisuutensa sisällön omien tavoitteidensa pohjalta joko musiikillista osaamista laajentavaksi tai syventäväksi. Yleisen oppimäärän laajuus on 500 oppituntia, yhden oppitunnin ollessa 45 minuutin mittainen. Päästötodistuksen oppilas saa suoritettuaan kymmenen opintokokonaisuutta. (Opetushallitus 2005, 3–5.)

Yleiset tavoitteet ja oppimiskäsitykset taiteen perusopetuksessa

Sekä laajan että yleisen oppimäärän perusteissa korostetaan elinikäistä oppimista ja yksilön sosiaalista ja henkistä kasvua. Yhtenä opetuksen tehtävistä nähdään myös kansallisen kulttuurin ylläpitäminen ja kehittäminen. Opetussuunnitelmat nojaavat konstruktiviseen oppimiskäsitykseen, jossa oppiminen nähdään oppijan aktiivisena toimintana. Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa, ja siihen vaikuttavat muun muassa opiskelijan aiemmat kokemukset ja motivaatio. Opetuksessa tulisi painottua toiminnallisuus ja opiskelijälähtöisyys. (Opetushallitus 2002, 6,7; Opetushallitus 2005, 2,4.)

Konstruktivisessa oppimiskäsityksessä oppimisympäristö nähdään merkittävänä opetukseen vaikuttavana tekijänä (Ojala & Väkevä 2006, 56). Myös edellä mainituissa opetussuunnitelmissa on molemmissa oma lukunsa oppimisympäristölle asetettaville tavoitteille. Niiden mukaan oppilaan

tulisi saada asettaa itse tavoitteita oppimiselle. Opiskeluympäristön tulisi myös rohkaista oppilasta aktiiviseen toimintaan ja vuorovaikutukseen muun ryhmän ja opettajan kanssa. Ilmapiiriltä odotetaan riittävää avoimuutta, jotta oppilaat rohkaistuvat esittämään omia mielipiteitään ja uskaltavat tehdä luovia ratkaisuja. (Opetushallitus 2002, 7; Opetushallitus 2005, 2.)

3.3 Musiikin perusteet taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmissa

Teoriataituri-sivusto on suunnattu erityisesti laajan oppimäärän mukaiseen musiikin perusteiden opetukseen. Musiikin perusteet sisältävät musiikinteorian, säveltapailun ja yleisen musiikkitiedon opintoja. Oppiaineen nimi *Musiikin perusteet* on ollut käytössä vuodesta 2002, jolloin se ensimmäistä kertaa otettiin käyttöön opetussuunnitelman perusteissa. Oppiaineella on ollut useita nimiä, ja tämä aiheuttaa usein sekaannusta. Aine on esiintynyt aiemmin nimillä musiikinteoria ja säveltapailu sekä yleinen musiikkitieto, yhteiset aineet, yleiset aineet sekä tukiaineet. Nykyäänkin sekä oppilaat ja vanhemmat että opettajat puhuvat usein vielä aineesta nimellä musiikin teoria. (Jurvanen 2005, 7–9.)

Tässä kappaleessa käsitellään musiikin perusteiden opetusta musiikkioppilaitoksissa. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti laaja oppimäärän mukaisen opetussuunnitelman perusteet sekä Suomen musiikkioppilaitosten liiton (SML:n) tasosuoritusohjeet, jotka ohjaavat aineen opetusta ja suunnittelua. Koska sivut soveltuvat myös muuhun musiikin teorian ja säveltapailun opetukseen, mukaan on otettu myös poimintoja yleisestä oppimäärästä.

3.3.1 Yleinen oppimäärä

Yksi yleisen oppimäärän opintokokonaisuuksista on musiikin teoria ja säveltapailu. Opintokokonaisuuden laajuutta ei ole määriteltä, vaan koulutuksen järjestäjän tulee määritellä se opintosuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Musiikin teorian ja säveltapailun opintokokonaisuudessa opitaan musiikin eri elementtien, rytmin, melodian, intervallien, sointujen ja asteikkojen lainalaisuuksia soittamalla ja laulamalla. Tavoitteena on syvempi musiikillinen ymmärrys sekä taito yhdistää opittu tieto käytännön musisointiin. (Opetushallitus 2005,3,8.)

3.3.2 Laaja oppimäärä

Laajaan oppimäärään kuuluu musiikin perusteiden opintoja 280 tuntia perustasolla sekä 245 tuntia opistotasolla. Opintoja järjestettäessä pyritään joustavuuteen ottamalla huomioon oppijan ikä sekä

aikaisemmin hankitut tiedot ja taidot (Opetushallitus 2002, 8). Osana yleisiä **musiikin perustason** oppimistavoitteita on muun muassa ”oppia lukemaan, kirjoittamaan, kuuntelemaan ja tuntemaan musiikkia”. Lisäksi opetussuunnitelmassa määritellään erikseen keskeiset tavoitteet musiikin perusteiden oppiaineelle. Näitä ovat rytmin ja melodian hahmottaminen kuuntelemalla, kirjoittamalla ja laulamalla, kyky tuottaa itse musiikkia, kuten tavallisimpia lopuketyyppejä, säestyksiä ja sävellyksiä, sekä tutustuminen eri soittimiin, musiikin historiaan, tyyliuuntauksiin ja ilmiöihin. Tavoitteissa mainitaan myös tietotekniikan hyödyntäminen oppilaitoksen tarjoamien mahdollisuuksien mukaan. (Opetushallitus 2002, 9–10.)

Musiikin opistotason yleisenä tavoitteena on kehittää edelleen perustasolla saavutettuja taitoja niin, että oppija saa valmiudet ammattiopintoihin sekä kykenee jatkamaan musiikkiharrastustaan itsenäisesti. Musiikin perusteissa viedään eteenpäin aiemmin opittuja taitoja, tutustutaan tarkemmin soinnutuksen ja äänenkuljetuksen lainalaisuuksiin ja syvennetään musiikin eri tyylikausien tuntemusta. Opittua pyritään soveltamaan käytäntöön niin, että oppilas kykenee tuottamaan itse musiikkia ja yhdistämään tyyliintuntemustaan musiikilliseen tulkintaansa. (Opetushallitus 2002, 10.)

3.4 Musiikin perusteiden opetus musiikkioppilaitoksissa

Musiikkioppilaitokset tarjoavat tavoitteellista musiikinopetusta ja keskittyvät pääasiassa länsimaiseen taidemusiikkiin. Opetusta annetaan taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän perusteiden mukaisesti. (SML 2007, hakupäivä 29.10.2011.) Oppilaitosten toimintaa ohjaavat siis lait ja säädökset, mutta suurin opetukseen vaikuttava tekijä on kuitenkin pitkään ollut Suomen musiikkioppilaitosten liitto SML (Jurvanen 2005, 6). SML on musiikkioppilaitosten kattojärjestö, jonka päätehtävänä on kehittää musiikkioppilaitosten tasoa valtakunnallisesti ja vastata muun muassa musiikkiopistojen tasosuoritusten sisällön ja arvioinnin perusteiden laatimisesta. SML:n toiminnan tavoitteena on myös tehdä tunnetuksi musiikkioppilaitosten toimintaa yhteiskunnassa toimien samalla edunvalvojana sekä kehittää alan kansainvälistä yhteistyötä. (Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry 2012, hakupäivä 8.11.2012.)

Musiikin perusteiden tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet

Musiikin perusteiden opetusta musiikkiopistoissa määrittävät siis opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet ja sen lisäksi Suomen musiikkioppilaitosten liiton laatimat tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet. Uusimmat musiikin perusteiden tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet

ovat vuodelta 2005. Niiden laadinnassa on otettu huomioon käytännön musisoinnin tarpeet siten, että ne tukisivat oppilaan instrumenttiopintoja ja elinikäistä musiikin harrastusta. Ohjeissa painottuu länsimaisen taidemusiikin näkökulma. Opetuksessa suositellaan käytettävän mahdollisimman paljon materiaalina elävää musiikkia, katkelmia klassisista teoksista, tuttuja sävelmiä, kansanlauluja sekä oppilaiden omaa instrumenttiohjelmistoa. Lisäksi tulee rohkaista oppilasta luovaan toimintaan: säveltämiseen, sovittamiseen ja improvisointiin. Tasosuoritusohjeissa ei ole määritelty, miten sisällöt jakautuvat kursseiksi. Niinpä jokainen oppilaitos määrittää itse, kuinka monta vuotta musiikin perusteiden opintoihin käytetään. (Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry 2005, 2)

Perustasolla musiikin perusteiden opinnot on jaettu viiteen eri kokonaisuuteen: musiikin peruskäsitteet ja nuottikirjoitus, rytmin luku- ja kirjoitustaito, melodian luku- ja kirjoitustaito, harmonia ja äänenkuljetus sekä musiikin historiallinen ja tyyllinen tuntemus ja musiikillisten muotojen hahmottaminen. Musiikin peruskäsitteet ja nuottikirjoitus pitävät sisällään musiikin perusasioiden, kuten nuottien, intervallien, sointujen, sävellajien, asteikoiden ja terminologian hallintaa. Rytmiiin ja melodian lukemiseen ja kirjoittamiseen liittyviä harjoiteltavia taitoja ovat sykkeen ja tahtilajin hahmottaminen, duuri-molli-tonaalisten sävelmien hahmottaminen sekä rytmin ja melodian kirjoittamisen, lausumisen ja laulamisen taidot. Harmonia ja äänenkuljetus -aihealueeseen kuuluu sointujen merkitsemistä, sointutehojen ja yleisimpien lopukkeiden tunnistamista, alustavaa tutustumista äänenkuljetuksen perusteisiin sekä näiden taitojen luovaa soveltamista melodioita soinnuttaen. Myös musiikin historian ja tyylien tuntemusta suositellaan sisällytettävän opintoihin jo alusta alkaen. Tähän liittyy soittimiin, soitinryhmiin, musiikin eri tyyliin ja historiaan tutustumista, harjaantumista analyttiseen kuunteluun sekä konserteissa käyntiä. (Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry 2005, 3–7.)

3.5 Musiikin teorian ja säveltapailun opetusta ennen ja nyt

Tutkielmassaan *Musiikin teoriaa vai käytäntöä – musiikin perusteiden opettajien näkemyksiä aineensa kehityssuunnasta* Hanne Jurvanen käy läpi musiikin perusteita oppiaineena, sen historiaa ja kehitysvaiheita. Musiikin teoria ja säveltapailu ovat tulleet pakolliseksi musiikkiopistoihin vuonna 1978. Sitä ennen teorian ja säveltapailun opetusta annettiin soitonopetuksen yhteydessä tai sitä annettiin vanhemmille oppilaille, jotka tähtäsivät ammattiopintoihin. Länsimaiseen taidemusiikkiin suuntautuva oppiaine, yleinen musiikkitieto, on aineena hieman nuorempi. (Jurvanen 2005, 18–19.)

SML:n julkaisemat kurssitutkintovaatimukset (nyk. tasosuorituksen periaatteet) ovat vaikuttaneet paljon teorian opetukseen. Yhteisillä tasovaatimuksilla haluttiin yhdenmukaistaa opetusta eri oppilaitoksissa, ja tätä varten julkaistiin mallikokeita. Nämä mallikokeet asettivat opetukselle tavoitteet, monissa oppilaitoksissa käytettiin mallikokeita sellaisenaan. Mallikokeita on kritisoitu paljon. Oppiminen ei tapahtunut oppilaan omista lähtökohdista, vaan tavoitteeksi tuli suoriutua mallikokeista. Kokeiden tehtävät eivät myöskään vaatineet taitoa yhdistää opittuja asioita soivaan musiikkiin tai syvällistä musiikin ymmärtämistä. Jurvanen katsookin, että mallikokeet ovat ruokkineet behavioristista opetustapaa. Loppusuoritukseen keskittyminen aiheutti sen, että oppimista arvioitiin vain ulkoisia tekijöitä mittaamalla. Oppilaan kyky ymmärtää ja soveltaa oppimaansa jätettiin huomioimatta. (Jurvanen 2005, 20.)

Teorian ja säveltapailun opetuksessa käytetty opetusmateriaali on käsitellyt aihealueita irrallisina kokonaisuuksina erillään todellisesta ympäristöstä. Oppilailla on ollut vaikeuksia yhdistää oppimaan asioita käytäntöön, eikä tehtäviä ole koettu mielekkäiksi. Sama ongelma näkyy vielä nykyisissäkin oppikirjoissa. (Jurvanen 2005, 20.)

Musiikin teorian ja säveltapailun opetusta onkin kritisoitu paljon sen irrallisuudesta käytännöstä. Erityisen voimakasta kritiikkiä oli 1980-luvulla. Opetuksen toivottiin uudistuvan siten, että se huomioisi paremmin oppilaiden yksilölliset tarpeet, olisi motivoivaa ja helposti solistisiin aineisiin yhdistettävissä. Uudeksi työtavaksi ehdotettiin erilaisia luovuutta ja soveltavia taitoja vaativia vaapasäestys-, sävellys- ja improvisointitehtäviä. Vuonna 1997 pidetyssä seminaarissa pohdittiin syitä musiikin perusteiden opetuksen muuttumisen hitauteen. Syiksi arvioitiin aineen opettajien maantieteellinen hajaantuneisuus, yhteistyön puute sekä aineen opetusta sitovat mielikuvat. (Jurvanen 2005, 21–22.)

Jurvanen kertoo musiikin perusteiden opetuksessa puhaltavan uudet tuulet. Muutosten tavoitteena on ollut lähestyä musiikkia kokonaisuutena, sen sijaan että se pilkottaisiin pieniksi irrallisiksi osaluokiksi. Tätä on toteutettu eri tavoin musiikkioppilaitoksissa eri puolilla Suomea. Joissakin oppilaitoksissa on hyödynnetty musiikkiteknologiaa, Tampereen konservatoriossa on järjestetty konserttiprojekteja, Länsi-Helsingissä on käytetty opetusmenetelmänä erilaisia työpajamenetelmiä, ja Jurvanen itse kertoo ottaneensa opetukseensa mukaan Orff-Schulwerkin ideoita (Jurvanen 2005, 22). Uusimmassa vuoden 2002 musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelmassa musiikin perusteiden oppisisältö on muuttunut paljon edellisestä. Se antaa opettajille enemmän vapautta toteuttaa

opetustaan haluamallaan tavalla. Toisaalta se lisää myös vastuuta ja pakottaa opettajat pohtimaan ainetta kokonaisvaltaisemmin, sen arvoja ja tavoitteita. (Jurvanen 2005, 29.)

4 MUSIIKIN OPETUS TIETOYHTEISKUNNASSA

Euroopan unioni ja Suomen valtiohallinto ovat esittäneet strategioita, joilla hallita meneillään olevaa tietoyhteiskuntamurrosta. Strategioita tieto- ja viestintätekniikan opetuskäyttöä koskevista periaatteista ovat esittäneet myös maakunnat, kunnat ja oppilaitokset. (Ojala 2006, 45.) Tietotekniikan toivotaan tuovan tasa-arvoa musiikin opetukseen (Unkari-Virtanen 2006, 25). Voidaan kuitenkin kysyä, onko yhteiskunnan kansalaisilla ylipäättään tasa-arvoiset mahdollisuudet käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa musiikin opiskeluun? Kysymykset tasa-arvosta tietoyhteiskunnassa eivät rajoitu pelkästään musiikin alalle. Puhutaan tietoyhteiskuntasyrjäytymisestä. Tähän vaikuttavat pääsy tietoverkkoihin, taito käyttää teknologiaa sekä motivaatio oppia tarvittavia taitoja. Pohdinnan arvoinen kysymys on myös musiikin asema tietoyhteiskuntamurroksessa. Onko musiikin ala ja opetus jätetty tietoyhteiskunnassa kehityksen ulkopuolelle huolimatta siitä, että kulttuurin merkitys yksilön henkiselle hyvinvoinnille on tiedostettu yhteiskunnassamme? (Ojala 2006, 45–47.)

Tieto- ja viestintäteknologian (TVT:n) perustaitoja kansalaisille opetetaan kouluissa ja oppilaitoksissa, lisäksi suurin osa nuorisosta enkulturoituu tietoyhteiskunnan kansalaiseksi kaveripiirin ja itseoppimisen kautta. Tietoyhteiskunnassa mukana pysyminen edellyttää motivaatiota käyttää TVT:tä ja oppia tarvittaessa lisää ajantasaisia taitoja. Kehityksen keltasta tippuminen voi koskea myös opettajia ja opettajaksi opiskelevia. Lähdemmekö mukaan alati kehittyvään tietoyhteiskuntaan vai tipahdammeko sivuun väsyneenä oppimaan uusia TVT:n taitoja? (Ojala 2006, 50–51.)

Nuoret ovat omaksuneet tieto- ja viestintäteknologian osaksi arkipäivän toimintaa. He viestivät, lukevat ja kirjoittavat blogeja sekä jakavat kuvia ja musiikkia Internetissä. Opettajien tulisi olla tietoisia oppilaiden toimintakulttuurista ja hyödyntää samoja toimintatapoja pedagogisesti opetuksessa. (Ruippo & Salavuo 2006, 294.) Nuorten keskuudessa on edellytyksiä myös uusien kansainvälisestikin merkittävien tuotteiden syntyyn. He osaavat hyödyntää teknologiaa musiikin tekemisessä ja muokkaamisessa, ja se antaa heille yhä laajemmat ja monipuolisemmat mahdollisuudet luovuuteen ja itsensä toteuttamiseen. (Puukki 2006, 299.)

4.1 Musiikkikasvatusteknologia

Musiikkikasvatusteknologia on tieteenala, joka tutkii ja kehittää uusia musiikkikasvatuksen toimintamalleja, välineitä ja menetelmiä. Painopiste on erityisesti tieto- ja viestintäteknologian musiikki-

kasvatukseen tarjoamissa mahdollisuuksissa. Musiikkikasvatusteknologian emotieteitä ovat musiikkitiede, kasvatustieteet sekä tekniset tieteet, joiden leikkauspisteessä se sijaitsee. (Ojala 2006, 20.)

Musiikkikasvatusteknologia on kansainvälisestikin nuori tieteenala, ja tutkimus on keskittynyt muutamisiin maihin. Alueilla, joissa on maantieteellisesti pitkät välimatkat, on tutkittu videovälitteistä musiikin opetusta (USA, Kanada, Australia ja Suomi). Euroopassa on tehty korkealaatuista tutkimusta musiikkiteknologian saralla, mutta tutkimusjulkaisuja on julkaistu kansainvälisissä lehdissä vain vähän. Keskieurooppalaisten näkyvyys kansainvälisissä konferensseissa on niin ikään ollut vähäistä musiikkikasvatusteknologian tutkimuksen piirissä. Tarvetta tutkimukselle olisi, sillä erityisesti nuoret käyttävät jo paljon teknologiaa musiikin harrastamisen ja tuottamisen välineenä. (Salavuo & Ojala 2006, 36–37.)

Musiikkikasvatusteknologian tutkimus Suomessa, MOVE-hanke

Ensimmäiset tutkimustulokset musiikkiteknologian käytöstä opetuksessa on julkaistu Suomessa 1980-luvulla, ja tutkimus koski tietokoneavusteista sävellysprojektia. Varsinainen ensimmäinen suomalainen musiikkikasvatusteknologian tutkimushanke oli vuonna 2001 alkanut Musiikin opetus ja tutkimus verkossa eli MOVE-hanke. Hanke tutki musiikin verkko-opetuksen mahdollisuuksia korkeakouluissa, musiikin verkkoyhteisöjä, musiikin etäopetuksen käytettävyyttä sekä multimedian hyödyntämistä musiikinopetuksessa. Hanketta varten perustettiin Sibelius-Akatemiaan sekä Oulun ja Jyväskylän yliopistoihin musiikkikasvatusteknologian tutkijan virkoja. (Salavuo & Ojala 2006, 31–32.) Hankkeen strategiana oli tutkia ja kehittää uusia toiminnan malleja musiikin opetukseen sen sijaan, että olisi keskitytty vain olemassa olevan opetusmateriaalin siirtämiseen verkkoon (Ojala & Väkevä s. 61). Hankeen rahoitus päättyi vuonna 2006. Hankkeen ulkopuolella on ollut myös muita musiikkikasvatusteknologian tutkimuksia. Esimerkiksi Zsuzsánna Királyn on tutkinut tietokoneavusteista teorian ja säveltäjäpailun opetusta. (Salavuo & Ojala 2006, 31.)

4.2 Mitä annettavaa teknologialla on musiikin opetukselle

Oppimisympäristön monipuolistuminen

Nykyään vallalla olevissa oppimiskäsityksissä korostetaan oppimisympäristön merkitystä oppimiseen. Oppimisympäristöltä vaaditaan monipuolisuutta, ja sen tulisi tukea oppimista mahdollisimman hyvin. (Puukki 2006, 296.) Monimediaa oppimistilanteissa käytettäessä kokemukseen yhdistyvät useat aistikanavat (Kauppila 2000, 35). Monimediaa hyödyntäen voidaan havainnollistaa monia abstrakteja käsitteitä tai muuten vaikeasti selitettävissä olevia asioita oppilaille animaation tai äänen avulla (Sihvonen 2006, 251). Musiikin peruselementit, kuten rytmi, melodia, harmonia, sointiväri ja muoto, soveltuvat hyvin teknologia-avusteiseen opetukseen (Puukki 2006, 299). Erialaisten mediataallenteiden ja musiikkiohjelmien tuominen tunnille sekä Internetin käyttö tuo paitsi vaihtelua ja elävyyttä tuntiin, myös todellisen musiikkikulttuurin läsnäolon (Ojala & Väkevä 2006, 60).

Kognitiivis-konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan oppilaan pitäisi olla oppimistilanteessa myös aktiivinen toimija, pelkän passiivisen seuraamisen lisäksi (Sihvonen 2006, 250). Musiikkiohjelmien avulla oppilaat pääsevät jo vähäisillä tiedoilla tekemään itse musiikkia. Opettajan tehtävänä on tällöin toimia ohjaajana ja tarjota sopivaa tietoa käytännön tekemisessä ilmenneiden tarpeiden mukaan. (Puukki 2006, 299.)

Vuorovaikutuksen lisääminen

Monissa musiikinopetussovelluksissa on nähtävissä behavioristinen oppimisen malli, joka on ollut vallalla jo ensimmäisistä 1970-luvulla ilmestyneistä musiikinopetussovelluksista lähtien. Ohjelmat on monesti rakennettu siten, että vastaukset on helposti tulkittavissa joko oikeiksi tai vääriksi. Oppilas harjoittelee yksittäisiä musiikin osa-alueita pienissä osissa, kuten vaikkapa sointujen tunnistusta kuullun perusteella, tietokoneohjelman palkitessa oikeista vastauksista esimerkiksi pistein. (Sihvonen 2006, 250.)

Nykyisin vallalla olevien oppimiskäsitysten mukaan oppiminen on opiskelijoiden yhteisöllinen prosessi, opettajan tukiessa sitä tarpeen mukaan. Yhteisöllisyyden lisääminen on tietoverkkoja hyödyntävän opetuksen erityisiä tavoitteita. Yhteisöllinen oppiminen on keskustelua, argumentointia, mielipiteiden esittämistä puolesta ja vastaan, siis prosessi, jossa ryhmä etsii ja tuottaa itse tietoa. Tavoitteena on niin kutsutun hajautetun asiantuntijuuden kehittyminen. (Salavuo 2006, 65.)

Musiikkiteknologia motivoivana tekijänä

Motivaatioon vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa tehtävän tarjoaman haasteen eli kognitiivisen kuorman sopivuus sekä oppilaan mahdollisuus liittää opittava asia aiempaan tietoonsa (Ojala & Väkevä 2006, 57). Verkko-opetuksen työkalut auttavat oppilaan tukemista ja opetuksen säätelyä niin, että se mahdollisimman hyvin palvelisi yksittäistä oppilasta (Ojala & Väkevä 2006, 60).

Kari Ahonen kertoo kirjassaan *Johdatus musiikin oppimiseen* Yhdysvalloissa tehdystä tutkimuksesta, jossa tutkittiin ala-asteikäisten oppilaiden arvostuksia eri oppiaineiden välillä sekä oppilaiden uskoa omaan kykyihinsä eri oppiaineissa. Tuloksista kävi ilmi, että tytöillä oli positiivisempi käsitys omista musiikillisista taidoistaan kuin pojilla. He myös arvostivat musiikkia oppiaineena enemmän kuin pojat. (Ahonen 2006, 160–161.)

Musiikkiteknologian osa-alueilla tilanne on kuitenkin toinen. Ahonen viittaa tutkimukseen, jossa Comber ym. (1993) tutkivat 11–18-vuotiaiden asenteita musiikkiteknologiaan ja huomasivat poikien asenteiden ja arvostuksen musiikkiteknologiaa kohtaan olevan myönteisempi kuin tyttöjen. Poikien usko omaan kykyihinsä käyttää tietotekniikkaa hyväkseen oli myös korkeampi. Ahonen arvelee tähän olevan syynä se, että tietotekniikkaa pidetään yhteiskunnassa yleensä miehisenä osa-alueena. Teknologian käyttö musiikin opetuksessa voikin tarjota mahdollisuuden erityisesti poikien motivoimiseen. Musiikkiteknologian käyttö tarjoaa myös mahdollisuuden tuoda koulun ja vapaa-ajan musiikkimaailman lähemmäksi toisiaan. (Ahonen 2006, 162–163.)

Internet, ajasta ja paikasta riippumatonta opiskelua

1990-luvun alkupuolella kehittynyt Internet ja WWW-palvelun kehittäminen ovat muuttaneet ratkaisevasti monimediaoppimateriaaleja. Eri mediamuodot mahdollistavat monenlaisten musiikkinäytelaiden kuuntelun, tekijänoikeuksien sallimissa puitteissa. WWW:ssä julkaistu oppimateriaali on vapaa ajan ja paikan rajoituksista, joten se sopii hyvin myös itsenäiseen opiskeluun. (Sihvonen 2006, 250.) Verkko-opetus voi tapahtua reaaliaikaisesti videoneuvottelulaitteiden välityksellä tai opetusta voidaan antaa asynkronisia viestintävälineitä käyttäen. Teknologia on mahdollistanut sen, että myös syrjäseuduilla asuvat opiskelijat voivat saada hyvinkin tunnettujen pedagogien opetusta tosiaikaisesti osallistumalla esimerkiksi videoneuvottelulaitteiden välityksellä järjestetyille mestarikursseille. Sijainnin asettamien rajoitusten lisäksi Internet rikkoo myös ajan rajoituksia. Internetissä oleva tieto on aina saatavilla kellonajasta riippumatta. Pääsy tietoverkkoihin antaa opiskelijalle

mahdollisuuden opiskella hänelle sopivimpaan aikaan, ja myös mahdollisuuden edetä omaan tahtiin käyttäen opiskeluun juuri tarvitsemansa verran aikaa. Internetin avulla oppilaat pääsevät myös jakamaan tietoa keskenään. (Salavuo 2006, 71.)

4.3 Verkko-opetus

Musiikin verkko-opetuksessa toimivat pitkälti samat periaatteet kuin verkko-opetuksessa yleensä. Koulutusteknologian tutkimusten pohjalta toteutetuissa verkko-opetussivuissa toteutuvat oppimisteorioista johdetut oppimisen mallit. (Salavuo & Ojala 2006, 29.) Artikkelissaan *Musiikin verkko-opinimisen pedagogiikka* Miikka Salavuo jakaa verkko-opetuksen käytön muodot karkeasti kolmeen osaan:

1. Sisällön hallinta, esittäminen ja siirtäminen,
2. yhteisölliset käyttömuodot ja
3. opetuksen ja opiskelun hallinta.

Sisällön hallinta koostuu käyttömuodoista, joissa verkko-opetusta käytetään esimerkiksi oppimateriaalin jakamiseen ja esittämiseen. Lisäksi voidaan jakaa linkkejä, joiden avulla opiskelijat löytävät lisätietoa muista Internetin tiedonlähteistä.

Yhteisölliset käyttömuodot perustuvat vuorovaikutteisudelle. Näitä opetuksen muotoja voivat olla esimerkiksi verkossa tapahtuva keskustelu opetettavasta aiheesta tai oppimistehtävästä. Verkko-keskustelulle ominaista on sen näkyvyys ja avoimuus koko yhteisölle ja hajautetun asiantuntijuuden kehittyminen.

Tietoverkot ovat helpottaneet opetukseen ja opiskeluun liittyviä hallinnallisia toimintoja. Internetissä aikataulut ovat helposti kaikkien nähtävillä ja mahdollisista muutoksista ja muista ilmoituksista tiedottaminen sähköisesti on nopeaa. Internetin kautta onnistuvat myös muut toiminnot, kuten ilmoittautuminen, arvosanojen tiedottaminen ja opiskelun edistymisen seuranta. (Salavuo 2006, 67.)

Verkko-opetuksen toivotaan tuovan käyttöön uusia opettamisen malleja. Nämä uudistukset eivät kuitenkaan ole automaattista seurausta tietoverkkoavusteisesta opetuksesta. Toiminta voi myös verkossa olla hyvin opettajajohtoista, yhdensuuntaista toimintaa. Oppilaan rooli voi lopulta jäädä passiiviseksi vastaanottajaksi, jonka odotetaan omaksuvan ennalta määritetty tieto. Salavuon mielestä verkko-opetuksen tavoitteena on lisätä vuorovaikutusta oppilaiden kesken sekä oppilaiden ja

opettajan välille, tarjota mahdollisuus tiedon monipuolisempaan esittämiseen, sen yhteisölliseen tutkimiseen, joka vuorostaan mahdollistaisi tiedon kriittisen tutkimisen, keskustelun puolesta ja vastaan. Hän mainitsee, että tähän tarkoitukseen verkko-opetusta on käytetty hyvin vähän. Suomessa ja Yhdysvalloissa on selvitetty verkkoympäristöjen käyttöä ja niiden mukaan viestintä verkoissa on pääasiassa yhdensuuntaista viestintää, siis kohtien 1 ja 3 mukaista käyttöä, materiaalin jakoon ja opintojen hallintaan liittyvää viestintää. Sen sijaan yhteisölliseen tiedonrakentamiseen ja jaetun asiantuntijuuden syntymiseen mahdollistavaa toimintaa on vähän. (Salavuo 2006, 65–67.)

Muita verkko-opetukselle asetettuja tavoitteita ovat tasa-arvon lisääntyminen, oppimisen rikastuttaminen sekä hyvinvoinnin edistäminen. Ohjelmilta odotetaan helppoa käytettävyyttä ja tehokkuutta. Verkko-opetusohjelmissa ylivalta on yleensä tekstillä. Olemme tottuneet siihen, että opittava asia on painetussa muodossa kirjoissa. Musiikin opiskelu on kuitenkin enemmän auditiivista kuin visuaalista, ja videoteknologian, kuvan ja äänen liittäminen verkko-opetukseen on paitsi suositeltavaa, myös kohtuullisen yksinkertaista. (Ruippo 2006, 271,273.)

4.4 Musiikkioppilaitokset tietoyhteiskuntamurroksessa

Musiikkiopistot ovat ottaneet askelia tietoverkkoympäristön hyödyntämiseen. Artikkelissaan *Suomen musiikkioppilaitokset ja verkostoituminen* Georgij Putilin esittelee Suomen musiikkioppilaitosten tietostrategiaa ja tähänastisten toimien tuloksia sekä tulevaisuuden näkymiä. (Putilin 2006, 329–332.)

Kun musiikkioppilaitostoinnin edistäminen teknologian ja tietoverkoston avulla ensimmäisen kerran tuli mukaan SML:n toimintastrategiaan, oli tavoitteena luoda tasokas Internet-sivusto, joka palvelisi oppilaitosten tarpeita lisäämällä tiedonvälitystä ja yhteydenpitoa. Tämä vuonna 1999 alkanut verkostoitumisprosessi on tuonut liiton jäsenten käyttöön monia palveluja. SML:lla on oma palvelin, jolla sijaitsee SML:n sivustojen lisäksi monia muita, myös kansainvälisiä palveluja. SML tarjoaa myös kotisivutilaa musiikkioppilaitoksille sekä yksittäisille opettajille opetuskäyttöön. Vuonna 2006 avattiin kaikille avoin Music Education Database -verkkokirjasto ja tietokanta. Sivustolle on tarkoitus kerätä kaikille vapaasti käytettäväksi musiikkipedagogista aineistoa, kuten opetusmateriaalia. Tietokannan yhteydessä toimii EMU Meeting Point, kohtaamispaikka eurooppalaisille musiikkioppilaitoksille. Näiden sivujen kautta voi etsiä yhteistyökumppaneita musiikkiprojektei-

hin tai järjestää vierailuja ja opettajavaihtoja eri musiikkioppilaitosten välillä. Putilin toteaa verkostoitumisen avanneen mahdollisuuksia kansainväliseen ja kansalliseen yhteistyöhön sekä opetus- käyttöön tarkoitettujen sovellusten kehittämiseen. (Putilin 2006, 329–332.)

SML on ollut mukana myös MOVE-hankkeessa. Yksi yhteistyön tavoitteista on ollut kehittää musiikin opettajien teknologian ja tietoverkkojen käyttötaitoja. Putilin mainitsee suureksi haasteeksi henkilökunnan kouluttamisen musiikkikasvatusteknologian käyttäjäksi ja sen hyödyntäjäksi opetuksessa. Kehitys on hidasta, ja Putilin näkeekin enemmän mahdollisuuksia teknologisten sovellusten kehittämisessä nuorten ehdoilla. (Putilin 2006, 329–332.)

Mitä opetussuunnitelma sanoo teknologian hyödyntämisestä?

Teknologiaa ja sen hyödyntämistä ei ole juurikaan otettu huomioon taiteen laajan oppimäärän opetussuunnitelmassa. Tietotekniikan käytöstä mainitaan vain kahdessa kohtaa opetussuunnitelmaa. Sivulla 10 musiikin perusteiden opistotason keskeisten sisältöjen yhteydessä mainitaan seuraavasti: ”oppilas - - tekee itse sävellyksiä ja säestyksiä, sekä mahdollisuuksien mukaan hyödyntää oppilaitoksen tarjoamaa tietotekniikkaa opiskelussaan.” Toinen maininta on sivulla 19 valinnaiskurssien yhteydessä, jolloin todetaan, että ”valinnaiskursseina voidaan järjestää myös tietotekniikan ja musiikkiteknologian opetusta.” (Opetushallitus 2002, 10.)

Yleisen oppimäärän opetussuunnitelmassa yhdeksi opintokokonaisuudeksi on otettu musiikkitekнологia. Opinnoissa perehdytään tieto- ja viestintätekнологian hyödyntämiseen musiikin opiskelussa ja harrastamisessa, tutustutaan notaatio- ja äänitysohjelmien toimintaperiaatteisiin ja tuotetaan musiikkia tietotekniikkaa hyödyntäen. (Opetushallitus 2005, 8.)

4.5 Musiikkikasvatustekнологia käytännössä

Miten onnistuu teknologian hyödyntäminen käytännön opetustilanteissa? Artikkelissaan *Musiikkikasvatustekнологia ja käytäntö – välineitä ja taitoa* Leena Unkari-Virtanen tarkastelee, miten erilaiset mielikuvat ja kokemukset teknologiasta sekä käyttäjän taidot ohjaavat musiikkikasvatusteknologian soveltamista käytäntöön. Hän mainitsee kaksi ääripään suhtautumistapaa teknologian soveltamiseen. Toinen on tunnepohjainen, lähes kaikkia uusia teknologiaa hyödyntäviä työtapoja vastustava, toinen taas yltiöpäisen innostunut suhtautumistapa, joka mielellään mallintaisi teknologialla kaikki elämän osa-alueet, korvaten sillä ihmisen toiminnan. Jotta opettajat ja oppilaitokset

alkavat hyödyntää teknologiaa musiikkikasvatuksessa, täytyy olla myös uskoa teknologian mahdollisuuksiin. (Unkari-Virtanen 2006, 24–25.)

Musiikkikasvatusteknologian käyttäjä on riippuvainen monista itsestään ulkopuolisista seikoista, kuten teknologian toimivuudesta ja tarvittavan atk-tuen saamisesta. Tietotekniikka on monelle lähes yliluonnollinen osa-alue, jonka toimintaa ei kyetä itse hallitsemaan. Opetukseen vaikuttavat myös musiikkiopiston tarjoamat työtilat ja resurssit. Opettaja pääsee harvoin itse päättämään teknologiaan uhrattavista varoista, vaan päättäväältä on rehtoreilla, virkamiehillä ja poliitikoilla. Maassamme on musiikkiopistoja, joissa voi yhden tietokoneenkin saaminen opetuskäyttöön olla vaikeaa. (Unkari-Virtanen 2006, 26.)

Jurvanen selvitti tutkielmassaan myös musiikin teorian opettajien tyytyväisyyttä opetuksen olosuhteisiin ja oppimateriaaliin. 35 % opettajista oli oppimateriaaliin tyytyväisiä, mutta 60 % mielestä se soveltui huonosti tulevaisuuden opetukseen. Esille tulleita puutteita oppimateriaalissa oli muun muassa tietotekniikan mahdollisuuksien huomioimattomuus sekä materiaalin irrallisuus elävästä musiikista. Työtiloihinsa tyytyväisiä oli vain 15 % opettajista. Muiden parannusehdotusten lisäksi opettajat toivoivat luokkaansa kunnollisia äänentoistolaitteita ja tietokoneita. (Jurvanen 2005, 52–53.)

Aimo Puukki kirjoittaa artikkelissaan *Musiikinopetus, tieto- ja viestintätekniikka ja opetussuunnitelmauudistus 2004* tietotekniikan käytöstä opetuksessa. Hänen mukaansa teknologian hyödyntäminen edellyttää kattavaa valtakunnallista musiikkiohjelmien käytön koulutusta, helppoa tapaa hankkia opetuskäyttöön uusimpia ohjelmia ja laitteita, tarvittavan teknisen tuen huolehtimista laitteiden kunnossapitoa varten sekä tarvittavien taloudellisten resurssien järjestämisen kaiken tämän ylläpidolle, suunnittelulle ja kehittämiselle. (Puukki 2006, 298.)

Musiikkiteknologian käyttö vaatii osaamista myös opettajalta. Osa tarvittavista taidoista, kuten vaikean tiedon hakeminen Internetistä, kuuluu yleishyödyllisiin taitoihin, mutta teknologian monipuolinen ja pedagoginen käyttö vaatii opettajalta harrastuneisuutta ja syvempää perehtymistä asioihin. (Puukki 2006, 298.) Oppilailta verkko-opiskeluun liittyvä joustavuus vaatii oma-aloitteisuutta ja vastuun ottamista omista opinnoistaan. Tästä syystä verkko-oppiminen soveltuukin parhaiten motivoituneille oppilaille. Motivaatio ei verkko-opetuksessa ole itsestäänselvyys sen enempää kuin lähiopetuksessakaan. Verkko-opetuksen hyötyjä voidaan käyttää kuitenkin keinoina oppilaiden mo-

tivoimiseen. Yksi motivaatiota lisäävä tekijä on esimerkiksi yhteisöllisyyden tunne ryhmän keskuudessa. Tätä voidaan edesauttaa verkkokeskusteluissa tapahtuvalla vuorovaikutuksella. (Salavuo 2006, 70.)

4.6 Tekijänoikeudet

Opetus- ja kulttuuriministeriön, Opetushallituksen, Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskuksen sekä Luovan työn tekijät ja yrittäjät LYHTY:n yhteistyönä toteuttama ja koulujen opetuskäyttöön tarjoama tekijänoikeuksista kertova oppimateriaali-aineisto *Piraattitehdas* kertoo olennaisimmat asiat tekijänoikeuksista helposti ymmärrettävällä tavalla.

Teoksen, kuten elokuvan, maalauksen tai sävellyksen tekijällä on oikeus päättää teoksensa käytöstä ja siitä saatavista korvauksista. Tekijänoikeus on elinikäinen ja voimassa vielä 70 vuotta tekijän kuoleman jälkeen. Se pitää sisällään sekä moraalisia että taloudellisia oikeuksia. Moraaliset oikeudet kieltävät toisen teoksen plagioinnin, väärentämisen ja sen käyttämisen tekijää loukkavalla tavalla. Taloudellisiin oikeuksiin kuuluu oikeus päättää teoksen kopioinnista tai levityksestä ja niistä saatavista korvauksista. Taloudelliset oikeudet ovat taiteilijoille tärkeitä erityisesti niiden mahdollistamien tulojen takia, sillä niistä muodostuu useiden taiteilijoiden elanto. Linkkinä kuluttajien ja korvausten saajien välillä toimivat alan tekijänoikeusjärjestöt. Musiikin alalla näitä ovat muun muassa Teosto ry ja Gramex. Oikeuden haltija voi luovuttaa tekijänoikeudet tekijänoikeusjärjestölle, joka huolehtii korvausten keräämisestä ja hoitaa käyttölupiin liittyvät asiat. (Opetus- ja kulttuuriministeriö ym. 2012, hakupäivä 8.11.2012.)

Pääsääntöisesti toisen teosta ei saa kopioida luvatta, mutta yhtenä poikkeuksena tähän sääntöön on yksityiseen käyttöön kopiointi. Jos teos on laillisesti hankittu, tai esimerkiksi laillisesti levityksessä Internetissä, saa teoksesta tehdä muutaman kopion yksityiseen käyttöön, tietokoneohjelmista saa tosin ottaa vain yhden varmuuskopion. Tekijänoikeus suojaa varsinaista teosta, sen muotoa ja toteutusta, mutta ei kuitenkaan teoksen ideoita. On siis luvallista esimerkiksi ottaa vaikutteita taitelijoilta tai levittää eteenpäin tietoa artikkeleista vaikkapa Internetissä, lehdissä ja opetuksessa. Alkuperäisellä kirjoittajalla on kuitenkin oikeus tulla mainituksi lähteissä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö ym. 2012, hakupäivä 8.11.2012.)

Tekijänoikeudet aiheuttavat opettajille päänsäryn monimutkaisuudellaan. Myös teknologian tuomat mahdollisuudet musiikin opetukseen ovat tuoneet mukanaan uusia tekijänoikeudellisia kysymyksiä. Musiikin opetuksessa sekä käsitellään että tuotetaan musiikkia, joka on tekijänoikeuksilla suojattua. Erityisesti musiikissa asiasta tekee hankalan se, että tekijänoikeuksia syntyy helposti monille tahoille, kuten sanoittajille, esittäjille ja tuottajille. (Jordman & Salavuo 2006, 405–410.)

Tekijänoikeudet ja Internet

Piraattitehdas-aineistossa käsitellään myös nettipiratismia. Sivuilla todetaan, että lain mukaan on kiellettyä kopioida Internetistä omaan käyttöön aineistoa, joka on jakelussa laittomasti. Niin ikään luvaton tiedostojen jakaminen netissä on kiellettyä. Sivuilla mainitaan, että kesäkuussa 2011 tehdyn taloustutkimuksen mukaan kuitenkin 21 prosentissa kotitalouksista ladataan Internetistä laittomia kopioita. (Opetus- ja kulttuuriministeriö ym. 2012, hakupäivä 8.11.2012.)

Opettajan tekijänoikeus -sivustolla Jarmo Toikkanen käsittelee YouTube-aineiston käyttämistä opetuksessa artikkeleissaan *YouTube-videoiden esittäminen* sekä *YouTuben käyttöoikeudet koulussa*. Epäselvyyttä aiheuttaa usein esimerkiksi se, saako YouTube-videoita näyttää opetustilanteessa tai käyttää osana opetusmateriaalia. Oppimateriaalissa linkittäminen johonkin YouTube-videoon on yleensä sallittua. Linkin yhteydessä tulee kuitenkin käydä selväksi, että kyseessä oleva video ei ole linkittäjän itsensä tekemä. Myös YouTube-videoiden upottaminen omaan oppimateriaaliin on sallittua, mikäli videon tekijä sen sallii. (Toikkanen 2011, hakupäivä 8.11.2012.)

YouTube-videoiden esittäminen tunnilla on hieman kyseenalaista. Nykyinen lainsäädäntömme ei nimittäin anna lupaa ”elokuvateosten” esittämiseen. Joudummekin siis pohtimaan, ovatko videot käsitettävissä ”elokuvateoksiksi”? Jos video on avoimesti lisensoitu, sen saa huoletta esittää. Videon esittäminen YouTubeesta on sallittua myös silloin, kun opetustilanne on luonteeltaan yksityis-tilaisuus, eli siihen osallistuu vain tietty, ennalta määritelty joukko henkilöitä. (Toikkanen 2011, hakupäivä 8.11.2012.)

5 TEORIATAITURI-SIVUSTON ESITTELYÄ

5.1 Sivujen tarkoitus

Teoriataituri on web-sivusto, joka on suunnattu työkaluksi erityisesti musiikkiopistoihin laajan oppimäärän musiikin perusteiden opettamiseen ja opiskeluun lähiopetuksen rinnalle. Sen tarkoitus on tukea opetusta ja tuoda siihen lisäarvoa. Sivut toimivat osaltaan tehtävä- ja tietopankkina Internetissä, ja niille on helppo kerätä materiaalia opetuksen edetessä. Toisaalta sivujen toivotaan motivoivan oppilasta tutkimaan ja kokeilemaan sekä löytämään Internetin tarjoamat mahdollisuudet musiikin harrastamiseen. Yksi sivujen toimintatavoitteista on tiedottaa vanhempia tuntien tapahtumista, jotta nämä voisivat tukea lapsiaan musiikin opiskelussa. Oppilaat voivat käyttää sivuja kotoaan käsin, mutta ne soveltuvat myös kontaktiopetuksessa käytettäväksi esimerkiksi heijastettuna videotykillä kaikkien nähtäväksi. Näin käytettynä sivut ovat kuin digitaalinen oppikirja, jota voi muokata tilanteeseen sopivaksi, ja joka on opettajan ja oppilaiden saatavilla Internetissä myös kontaktiopetuksen ulkopuolella. Sivut soveltuvat hyvin myös yleisen oppimäärän musiikin teorian ja säveltäpailun opintokokonaisuuden opiskelun tueksi.

Sivut on toteutettu Kotisivukone-nimisellä ohjelmalla. Olemme tuottaneet sisältöä yhdessä opiskelutoverini kanssa kesästä 2012 alkaen, ja se koostuu tällä hetkellä tieto-osuudesta sekä erilaisista tehtävätyypeistä. Lisäksi sivujen yhteydessä toimii sähköposti ja päiväkirja. Suunnittelimme sivut opiskelutoverini kanssa yhteiseen käyttöön. Sivuille tulisi olemaan vapaa pääsy, mutta ne palvelisivat erityisesti opettamiamme musiikin perusteiden ryhmiä. Sivut eivät tällä hetkellä ole toiminnassa, koska opetusmateriaalin siirto sivuille on vielä kesken, mutta tarpeen tullen ne on helppo ottaa käyttöön ostamalla sivuille oma Internet-osoite. Tietopaketin ja tehtävien vaativuustaso on suunnattu laajan oppimäärän perustason mukaisesti, sen sopiessa samalla myös esimerkiksi yleisen oppimäärän mukaisen teorian ja säveltäpailun opintokokonaisuuden opiskeluun. Painopiste on musiikin peruskäsitteissä ja rytmin ja melodian luku- ja kirjoitustaidossa. Musiikin historiaan ja tyylien tuntemukseen on kiinnitetty vähemmän huomiota, joskin niitä muutamissa tehtävissä sivutaan.

5.2 Sivujen sisältö

Oppilaan saapuessa sivustolle aukeaa kuvan 1 mukainen näkymä.

KUVA 1. Teoriataituri-sivuston etusivu

Etusivulla suurimpana näkyy nimi Teoriataituri. Sivujen yläreunassa sijaitsee valikko, josta oppilas pääsee sivustolla eteenpäin haluamiinsa kohteisiin. Valikossa on seuraavat kohdat: Etusivu, Tietopaketti, Teoriatahtävät, Säveltapailutehtävät, Päiväkirja, Ota yhteyttä opettajaan sekä Linkejä. Oikeassa alareunassa on yhteystiedot (sähköposti ja opettajan puhelinnumero) sekä linkit muutamiin yleisimpiin sosiaalisiin medioihin (Facebook, Twitter) ja Googleen. Sivun alareunassa on myös alue, jota on tarkoitus käyttää ytimekkääseen tiedottamiseen, kuten vaikkapa edellisen tunnin sisältöön, tulevaan lomaan, opettajan sairastumiseen ynnä muuhun ajankohtaiseen. Tavoitteena on pitää etusivu kuitenkin rauhallisena, jotta pienetkin lapset löytävät sieltä etsimänsä.

Mitä löytyy valikon otsikoiden takaa?

Päävalikon kolme otsikkoa etusivun jälkeen sisältävät oppimateriaalia ja tehtäviä. Tietopaketti-otsikon alla oppilaalla on valittavanaan viisi eri aihekokonaisuutta musiikin peruskäsitteisiin liittyen: nuottikirjoitus, rytmi, sävellajit ja asteikot, intervallit sekä soinnut. Näistä valitsemalla oppilas pääsee käsiksi tarvitsemaansa tietoon. Teoriatahtävät-kohdassa oppilas pääsee harjoittelemaan tiedollisia taitojaan, liittyen tietopaketin aiheisiin kuten nuottien nimet, intervallit, asteikot ja soinnut. Säveltapailutehtävissä keskitytään harjoittelemaan musiikin elementtien hahmottamista kuulemalla. Oppilaalla on valittavana neljä säveltapailun aihekokonaisuutta: melodia, rytmi, sointukuuntelu ja intervallikuuntelu.

Loput kolme otsaketta sisältävät toimintoja, joiden on tarkoitus tukea oppimista muulla tavoin. Päiväkirja sisältää tietoa tuntien tapahtumista, kotitehtävistä ja opintojen etenemisestä. Tälle sivulle toivon seuraajaksi myös vanhempia yhteistyön ja tiedottamisen tehostamiseksi. Valitessaan valikosta kohdan Ota yhteyttä opettajaan, sivut siirtyvät näkymään, jossa on kenttä kysymyksen kirjoittamiseen (kuva 2). Ruudussa on myös kenttä oppilaan (tai vanhemman) nimeä varten ja Lähetä-painike, josta klikkaamalla kysymys ohjautuu automaattisesti opettajan sähköpostiin. Lisäksi voi valita, haluaako palautteeseensa vastattavan. Vastaamista varten on sivulla kenttä sähköpostiosoitteelle. Linkkisivulle on kerättyä osoitteita sivuille, joissa oppilas voi harjoitella lisää musiikillisia taitojaan tai harrastaa muuten musiikkia tutustumalla musiikin historiaan ja tyyliin tai kuuntelemalla musiikkia. Toivon, että linkit kannustavat oppilaita tutkimaan oppimiseen herättämällä mielenkiinnon Internetin tarjoamia musiikin harrastuksen mahdollisuuksia kohtaan.

KUVA 2. Yhteydenottolomake

5.3 Tietopaketin ja tehtävien esittelyä

Tietopakettiosuus on tarkoitettu oppilaille muistin tueksi. Samoja asioita on käsitelty tunnilla, mahdollisesti juuri näiden sivujen avulla. Samat tiedot ovat sitten oppilaan löydettävissä myös kotoa käsin. Asiat on pyritty esittämään mahdollisimman ytimekkäästi, lapsen helposti omaksuttavalla tavalla. Kuvisa on pyritty käyttämään värejä ja kuvia on käytetty paljon esimerkkeinä havainnollistamassa asioita. Osaan esimerkeistä on tarkoitus liittää mukaan myös ääni. Kuvien ja esimerkkien teossa on käytetty apuna Sibelius-nuotinnusohjelmaa, kuten kuvan 3 esimerkissä.

Musiikin TEORIATAITURI

Rytmi

Tahti

Kappale jakaantuu pieniin, keskenään yhtä pitkiin osiin joita sanotaan **tahdeiksi**. Ne on erotettu toisistaan **tahdiviivoilla**. Kappaleen lopussa on **kaksoisviiva**.

Kappaleen tahtilaji kerrotaan kappaleen alussa **tahtioitoksessa**.

4 Ylempi numero kertoo, kuinka monta iskua tahdissa on, toisin sanoen "kuinka moneen tahdissa lasketaan". Tässä esimerkissä tahdissa on neljä iskua.

4 Alempi numero kertoo, minkä mittaisia iskut ovat, eli "mitä lasketaan". Tässä esimerkissä lasketaan neljäsosanuotteita.

Yhteystiedot

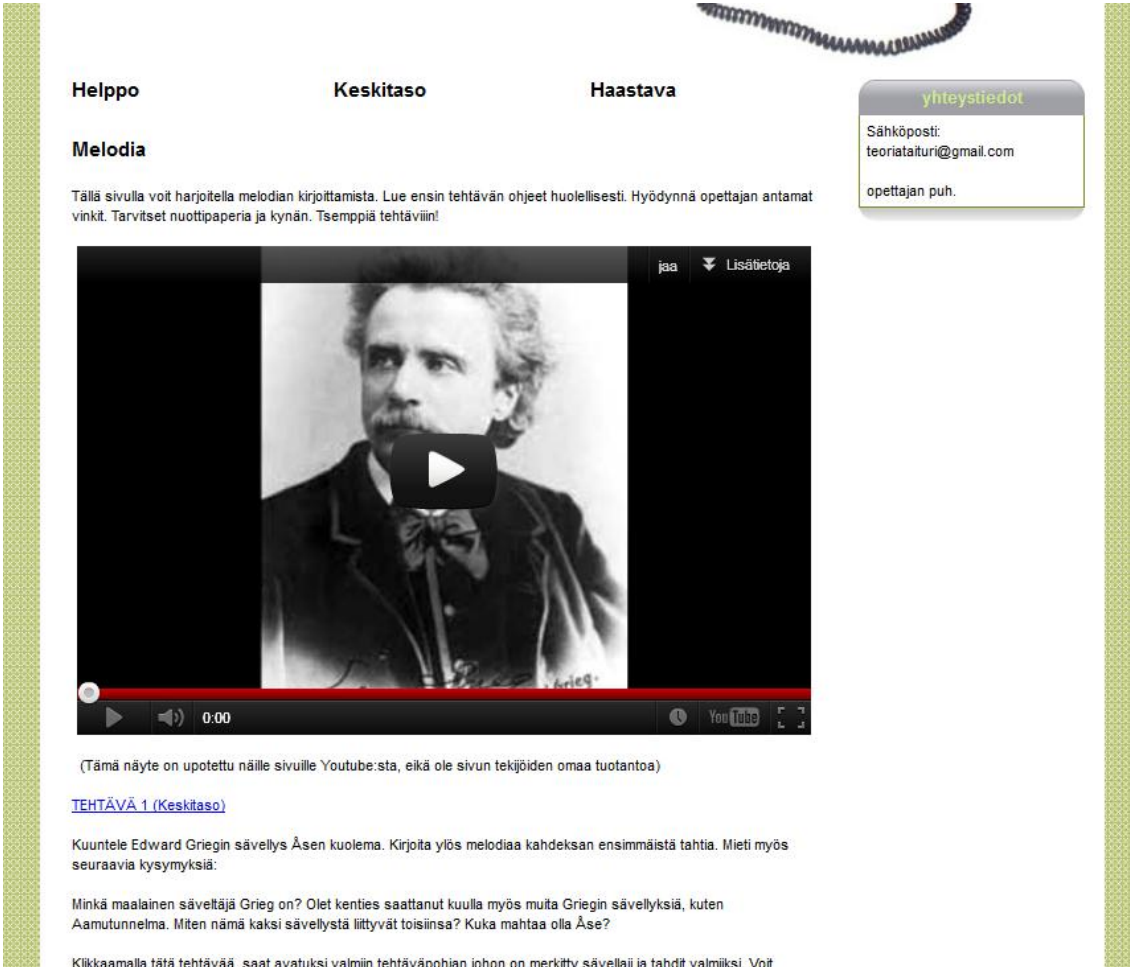
Sähköposti: teoriataituri@gmail.com
opettajan puh.

KUVA 3. Esimerkki tietopaketista

Jotta oppilaiden olisi mahdollisimman helppo käyttää sivustoa, olemme jaotelleet tehtäviä eri vaikeusasteiden mukaan helppoihin, keskitasoisiin ja haastaviin, mikä näkyy myös kuvassa 4. Nämä kolme tasoa ovat ensimmäisenä näkyvissä Teoriotehtävät ja Säveltapailutehtävät -sivuilla saavuttaessa, ja niistä klikkaamalla sivu rullautuu automaattisesti valitun vaikeustason tehtäviin. Jakopuusteena on käytetty monissa musiikkiopistoissa käytössä olevaa mallia, jossa musiikin perusteiden opinnot on musiikin perustasolla jaettu neljälle vuodelle, neljännen vuoden opintojen keskittyessä musiikin historian ja tyylien tuntemukseen (nk. yleinen musiikkitieto). Musiikin teorian ja säveltapailun opinnot on siis jaettu kolmelle vuodelle ja tätä jakoa kolmeen vaikeustasoon käytetään myös näillä sivuilla.

Teoriotehtävät sisältävät tällä hetkellä nuottien nimien opettelua sana-arvoitusten avulla, erilaisten sointujen muodostamista ja tunnistamista sekä tuttujen melodioiden soinnutusta reaalisointumerkkejä apuna käyttäen. Näiden lisäksi löytyy linkkejä muille Internet-sivuilla tehtäviin, joissa oppilas voi harjoitella esimerkiksi nuottien nimeämistä, intervallien tunnistusta, asteikoita ja sävellajeja. Monet sivujen tehtävistä on toteutettu liittämällä ne mukaan PDF-tiedostoina. Oppilaan on mahdollisuus tulostaa tiedosto, ja sivu toimii siten tehtävämonisteena. Tehtävä on mahdollista toteuttaa myös avaamalla se näytölle ja tekemällä se sitten omaan nuottivihkoon. Teoriotehtävissä tällaisia tehtäviä ovat muun muassa nuottien tunnistukseen liittyvä sana-arvoitustehtävä (Liite 1), kolmisointujen muodostus ja tunnistus -tehtävä sekä soinnutustehtävä.

Säveltapailutehtävissä on erilaisia melodia- ja rytmidiktaatteja sekä linkkejä sivuille, joissa voi harjoitella sointujen ja intervallien tunnistamista kuuntelemalla. Sivulla on paljon perinteisiä melodian- ja rytmikirjoitusharjoituksia, jotka on toteutettu liittämällä sivuille midi-tiedostoina eritasoisia diktaatteja. Osa näistä on lapsille ennestään tuttuja lastenlauluja. Oppilaat voivat sivulla valita taitotasoonsa sopivia tehtäviä ja kirjoittaa kuulemansa nuottivihkoon. Melodian ja rytmin hahmottamista voi harjoitella sivulla myös monilla muilla tavoilla. Melodia-sivuille on upotettu YouTube-videoina klassisia teoksia, jotka toimivat melodiadiktaatteina, esimerkiksi Vivaldin Vuodenajoista osa Syksy ja Griegin Peer Gynt-sarjasta Åsen kuolema (kuva 4). Lisäksi sivuille on listattu kansanlauluja, joista voi tehdä transkriptioita, ja tuttuja loruja, joiden sanarytmi toimii rytmidiktaattina. Säveltapailuharjoituksissa oppilas voi useissa tehtävissä avata valmiin PDF-tehtäväpohjan, esimerkiksi melodiakirjoituksessa viivaston, johon on tehty merkintöjä tehtävän ratkaisussa alkuun pääsemisen helpottamiseksi (Liite 2). Säveltapailua harjoitellaan musiikinperusteiden opinnoissa enimmäkseen oppitunneilla, joissa aikaa on rajallisesti ja oppilaat ovat kehityksessä eri vaiheissa. Tehdessään näitä säveltapailutehtäviä kotona oppilas voi valita paremmin taitotasoonsa sopivan tehtävän ja

The screenshot shows a web application for music theory exercises. At the top, there are three tabs: 'Helppo' (Easy), 'Keskitaso' (Intermediate), and 'Haastava' (Difficult). Below these, the 'Melodia' section is active. A text box explains that users can practice writing melodies on this page, with instructions to read the exercise sheet carefully and use provided hints. A 'yhteystiedot' (Contact information) box on the right lists an email address: teoriataituri@gmail.com. The main content area features a video player with a portrait of Edward Grieg. Below the video, a note states that the video is embedded from YouTube. The section is titled 'TEHTÄVÄ 1 (Keskitaso)' (Exercise 1 (Intermediate)). The text describes the exercise: listening to Edward Grieg's composition 'Åsen kuolema' (The Death of Åse) and writing down the melody of the first eight measures. It asks the user to identify the composer and the piece. At the bottom, it mentions that clicking on the exercise will open a ready-made PDF worksheet with pre-marked notes.

KUVA 4. Säveltapailutehtävä

Osassa tehtävistä, kuten nuottien tunnistukseen liittyvissä tehtävissä, keskitytään harjoittelemaan yhtä yksittäistä taitoa behavioristiseen malliin. Nämä tehtävät voivat tuntua vähän käytännöstä irrallisilta ja siksi kritisoitavilta. Toisaalta esimerkiksi juuri nuotinlukutaito vaatii paljon toistoa ja harjoittelua automatisoituakseen, ja uskonkin että erilaiset, vaikka välillä käytännöstä irralliset tavat opetella nuottien nimeämistä ja tunnistusta tukevat nuotinlukutaidon kehitystä. Sivujen tehtävissä on kuitenkin pyritty monipuolisuuteen ja ottamaan mukaan myös käytännönläheisiä tehtäviä. Elävän musiikin läsnäolo toteutuu mielestäni hienosti niissä melodiadiktaateissa, jotka on toteutettu upottamalla sivuille esityksiä YouTubesta. Melodiakirjoituksen lisäksi tehtäviin on pyritty lisäämään elementtejä myös musiikin tyyliintuntemuksesta ja historiasta.

6 POHDINTA

Kun opinnäytetyön aloittaminen viime keväänä tuli ajankohtaiseksi, tuntui valmistuminen ja työelämään siirtyminenkin samalla tulevan lähemmäksi ja todentuntuisemmaksi. Ajatus Teoriataituri-sivusta lähtikin toiveesta saada itselle joitain konkreettisia työkaluja opettamisen tueksi. Kun nyt katson toteutuneita sivuja, huomaan työn tuloksena syntyneen paljon hyvää ja käyttökelpoista oppimateriaalia, tietoa ja tehtäviä, jotka ovat helposti jaettavissa oppilaille Teoriataituri-sivuston välityksellä. Työtä tehdessä vastaan tuli paljon mielenkiintoista aineistoa, josta sain eväitä opettajuuteeni. Koen, että työ on ollut erityisen merkittävä oman ammattitaitoni kehitykselle. Opinnäytetyön teon ohessa olen toiminut musiikin perusteiden opettajana ja olen voinut peilata uutta tietoa omiin kokemuksiini musiikin perusteiden opettamisesta.

Valittu menetelmä toteuttaa sivut kotisivukoneella tarjosi helpon ja vähän kustannuksia ja ajallisia resursseja vaativan tavan toteuttaa sivut. Sivuille on ollut helppo liittää valmista tietoa ja aineistoa. Sivujen etuna oppikirjaan verrattuna onkin niiden muunneltavuus. Elävän musiikin ja käytännölläheisyyden merkitystä on korostettu niin oppimisteorioissa, opetussuunnitelmissa, SML:n tasosuositushjeissa kuin musiikkikasvatusteknologian periaatteissakin. Myös Ahonen totesi musiikin opimisen tapahtuvan ensisijaisesti musiikkia kuuntelemalla. Niinpä sivuille helposti liitettävät YouTube-videoita hyödyntävät tehtävät sekä muut soivat esimerkit puoltavat vahvasti paikkaansa oppimateriaalina. Projektin edetessä sivut ovat alkaneet näyttäytyä minulle eräänlaisena digitaalisena oppikirjana. Mikäli luokassa on tietokone ja videotykki, tämän ”oppikirjan” voi heijastaa luokan eteen valkokankaalle, mistä sitä on helppo yhdessä tutkia ja seurata. Saman oppikirjan oppilaat löytävät mistä tahansa, missä on laitteet ja pääsy Internetiin.

Yhtenä sivuston etuna muihin teorianopetuksen nettisivuihin verrattuna on niiden suomenkielisyys. Ne eroavat monista muista sivuista myös siinä, että ne on suunnattu lapsille ja nuorille, sekä erityisesti musiikin alkeiden opetukseen. Valtaosa musiikin teorian nettisivuista on englanninkielisiä ja useimmat, myös suomenkieliset sivut, on suunnattu vanhemmille opiskelijoille. Sivujen puutteena voidaan pitää vuorovaikutuksen puutetta. Vuorovaikutus toteutuu sivuilla vain osittain. Valitessamme sivujen toteutustapaa jouduimme luopumaan monista juuri vuorovaikutusta lisäävistä ominaisuuksista. Monet musiikkikasvatusteknologiaa tutkineet ja kehittäneet musiikkipedagogit korostavat vuorovaikutuksen merkitystä verkko-opetuksessa (mm. Salavuo). Olemme pyrkineet edistämään vuorovaikutteisuutta tekemällä yhteydenoton opettajaan helpoksi valmiiden tekstikenttien

muodossa. Viestintä sivuilla jää kuitenkin enimmäkseen yhdensuuntaiseksi viestinnäksi, kuten Salavuo määrittelee. Pohdittavaksi jää, miten lisätä vuorovaikutusta verkko-opetukseen ja voisiko vuorovaikutusta saada mukaan myös teoriataiturisivuille.

Mielestäni nettisivujen luonteeseen kuuluu erityisesti ajankohtaisuus. Sivut joita ei päivitetä, muuttuvat herkästi kuolleiksi ja jäävät pikkuhiljaa unohduksiin. Vaikka Teoriatahuri-sivuille on jo nyt kerätty materiaalia, eivät ne missään tapauksessa ole lopullisessa muodossaan, vaan vaativat jatkuvaa täydentämistä ja ylläpitoa, sekä muokkaamista opetettavien ryhmien tarpeisiin. Jotta nämä sivut toimisivat, edellyttää se minulta opettajana aktiivisuutta myös tuntien ulkopuolella. Kuinka paljon resursseja tämä minulta vaatii? Jaksanko minä pysyä mukana kehityksen kelkassa?

Musiikin perusteet oppiaineena on monelle jäänyt mieleen tylsänä ja teoreettisena aineena. Jurvanen kirjoittikin, että teorian opettamista sitovat vahvat perinteet, joista opettajien voi olla vaikea poiketa. Hän kuitenkin mainitsi, että musiikin perusteiden opetuksessa on otettu askelia uudistumisen suuntaan. Mielestäni laajan oppimäärän opetussuunnitelmassa ja SML:n tasosuoritusohjeisakin ohjataan toteuttamaan opetusta niin, että opittavat asiat nähtäisiin osana isompia kokonaisuuksia, osana musiikkia. Niissä kehoitetaan myös ottamaan tunneille mukaan luovuutta vaativia tehtäviä, kuten improvisointia ja säveltämistä, omia soittimia ja omia soittotehtäviä. Opetussuunnitelmien taustalla on selvästi nähtävissä vallitsevat oppimiskäsitykset ja niistä johdetut oppimisen mallit. Toisaalta luettuani Kari Ahosen kirjan musiikin opettamisesta uskon, että tuntemalla monia erilaisia oppimisteorioita, hallitsemalla erilaisia opetusmenetelmiä ja kykenemällä valitsemaan niistä tilanteeseen sopivimmat opettaja pääsee parhaimpiin tuloksiin.

Opetussuunnitelma ja tasosuoritusohjeet jättävät lopulta opettajalle hyvin vapaat kädet suunnitella oman opetuksen toteuttamista. Vapaus toisaalta tarjoaa mahdollisuuksia, toisaalta asettaa opettajan monien kysymyksien ja ehkä paljon aikaakin vievän suunnittelun eteen. Miten minä toteutan luovaa ja innostavaa musiikin perusteiden opetusta? Tutustuttuani tarkemmin musiikkikasvatusteknologiaan olen vakuuttunut tekniikan tarjoamista mahdollisuuksista musiikin opetukseen. Valmistaa materiaalia löytyy jo nyt, myös tarvittavat laitteet alkavat olla aika yleisiä opetusluokissa. Teoriatahuri-sivusto on yksi osoitus siitä, että ilman erityistä tekniikan asiantuntemusta voi teknologiaa käyttää hyödyksi opetuksessa. Artikkelissa *Musiikkioppilaitokset tietoyhteiskunnassa* Georgij Putilin mainitsi SML:n tarjoavan opettajille kotisivutilaa, jota opettaja voivat halutessaan käyttää opettamisen tukena. Internetissä toimii myös monia sivustoja, joilla opettajat jakavat ideoitaan ja

kokemustaan musiikin opettamisesta. Internet tarjoaa siis myös opettajille mahdollisuuden verkostoitua ja saada tukea opetuksen suunnitteluun ja toteutukseen. Uskon, että se vaivannäkö, joka alussa vaaditaan asioiden alkuun panemiseksi, tutustuessa erilaisiin musiikkiohjelmiin ja mahdollisiin teknologian ottamiseksi opetuksen apuvälineeksi, lopulta palkitaan opetuksen helpottuessa ja opetuksen laadun parantuessa.

LÄHTEET

Ahonen, K. 2004. Johdatus musiikin oppimiseen. Helsinki: FINN LECTURA.

Jordman M. & Salavuo M. 2006. Musiikkikasvatusteknologia ja tekijänoikeudet. Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M. & Parkkila, O. (toim.) Musiikkikasvatusteknologia. Orivesi: Suomen musiikkikasvatusteknologian seura ry.

Jurvanen, H. 2005. Musiikin teoriaa vai käytäntöä – Musiikin perusteiden opettajien näkemyksiä aineensa kehityssuunnasta. Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen osasto. Tutkielma.

Kauppila, R. A. 2000. Opi ja opeta tehokkaasti. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Laki taiteen perusopetuksesta. 21.8.1998/633.

Ojala, J. 2006. Mitä on musiikkikasvatusteknologia? Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M. & Parkkila, O. (toim.) Musiikkikasvatusteknologia. Orivesi: Suomen musiikkikasvatusteknologian seura ry.

Ojala, J. 2006. Tietoyhteiskuntastrategiat ja musiikki tietoyhteiskuntatodellisuudessa. Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M. & Parkkila, O. (toim.) Musiikkikasvatusteknologia. Orivesi: Suomen musiikkikasvatusteknologian seura ry.

Ojala J., & Väkevä L. 2006. Musiikkikasvatusteknologia ja kasvatustieteen nykyparadigma. Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M. & Parkkila, O. (toim.) Musiikkikasvatusteknologia. Orivesi: Suomen musiikkikasvatusteknologian seura ry.

Opetushallitus 2002. Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. 41/011/2002.

Opetushallitus 2005. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. 11/011/2005.

Opetushallitus 2011. Säädökset ja ohjeet. Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Hakupäivä 29.10.2012.

<http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/taiteen_perusopetus>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus, Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus sekä Luovan työn tekijät ja yrittäjät LYHTY. Piraattitehdas. Hakupäivä 8.11.2012. <<http://www.piraattitehdas.fi>>.

Putilin, G. 2006. Suomen musiikkioppilaitokset ja verkostoituminen. Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M. & Parkkila, O. (toim.) Musiikkikasvatusteknologia. Orivesi: Suomen musiikkikasvatusteknologian seura ry.

Puukki, A. 2006 Musiikinopetus, tieto- ja viestintätekniikka ja opetussuunnitelmauudistus 2004. Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M. & Parkkila, O. (toim.) Musiikkikasvatusteknologia. Orivesi: Suomen musiikkikasvatusteknologian seura ry.

Ruippo, M. & Salavuo, M. 2006. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntävän musiikinopetuksen toteuttaminen. Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M. & Parkkila, O. (toim.) Musiikkikasvatusteknologia. Orivesi: Suomen musiikkikasvatusteknologian seura ry.

Ruippo, M. 2006. Verkko-opetuksen synteesi musiikinopetuksessa. Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M. & Parkkila, O. (toim.) Musiikkikasvatusteknologia. Orivesi: Suomen musiikkikasvatusteknologian seura ry.

Salavuo, M. 2006. Musiikin verkko-oppimisen pedagogiikka. Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M. & Parkkila, O. (toim.) Musiikkikasvatusteknologia. Orivesi: Suomen musiikkikasvatusteknologian seura ry.

Salavuo, M. & Ojala, J. 2006. Musiikkikasvatusteknologian tutkimus. Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M. & Parkkila, O. (toim.) Musiikkikasvatusteknologia. Orivesi: Suomen musiikkikasvatusteknologian seura ry.

Sihvonen, M. 2006. Monim mediasovellusten tuottaminen musiikkikasvatuksen tarpeisiin. Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M. & Parkkila, O. (toim.) Musiikkikasvatusteknologia. Orivesi: Suomen musiikkikasvatusteknologian seura ry.

SML 2007. Musiikinopetus Suomessa. Hakupäivä 29.10.2012. <<http://www.musiikinopetus.fi/fi/>>.

Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry 2012. SML. Hakupäivä 8.11.2012.
<<http://www.musiikkioppilaitokset.org/fi/sml>>.

Toikkanen, J. 2011. YouTuben käyttöoikeudet koulussa. Hakupäivä 8.11.2012.
<<http://www.opettajantekijanoikeus.fi/2011/10/youtuben-kayttooikeudet-koulussa/>>.

Toikkanen, J. 2011. YouTube-videoiden esittäminen. Hakupäivä 8.11.2012.
<<http://www.opettajantekijanoikeus.fi/2011/01/youtube-videoiden-esittaminen/>>.

Unkari-Virtanen, L. 2006. Musiikkikasvatusteknologia ja käytäntö – välineitä ja taitoa. Teoksessa Ojala, J., Salavuo, M., Ruippo, M. & Parkkila, O. (toim.) Musiikkikasvatusteknologia. Orivesi: Suomen musiikkikasvatusteknologian seura ry.

Uusikylä, K. & Atjonen, P. 2005. Didaktiikan perusteet. Helsinki:WSOY.

Vuorinen, I. 1998. Tuhat tapaa opettaa. 5. painos. Tampere:Resurssi.

SANA-ARVOITUKSIA:

1. Ratkaise arvoitukset nimeämällä sävelet.

Eläimiä

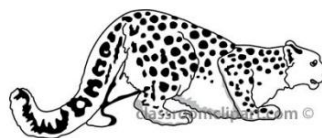
_ _ S I

_ _ P _ R _ I

_ L _ _ _ N T T I

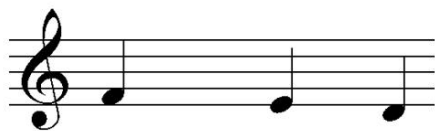
Englanninkielisiä sanoja

_ _ O _ O L _ T _

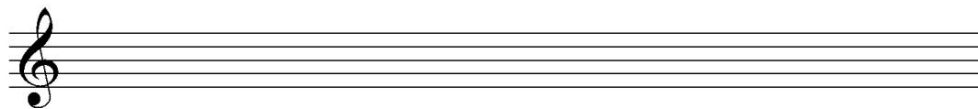
I _ _ _ R _ _ M

_ R I _ N _

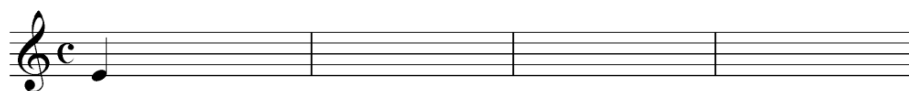

2. Keksitkö itse lisää arvoituksia? Millainen sana-arvoitus sinun nimestäsi tulisi?

Grieg – Åsen kuolema

Sävellaji a-molli

Kuuntele tehtävä ensin läpi niin monta kertaa, että voi hyräillä sen ulkomuistista. Voit myös hyräillä melodian mukana kuunnellessasi.